

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXI.

CELOVEC, PETEK, 24. SEPTEMBER 1976

ŠTEV. 39 (1780)

Izpolnitev dolga iz državne pogodbe bomo od Avstrije terjali vse dotlej dokler ga ne bo v celoti poravnala

„Danes, dobrih trideset let po zlomu nacifašizma, se na Koroško in Gradiščansko vse bolj grozeče vrača obdobje mračnjastva. Botruje mu uradni Dunaj, ki namesto da bi učinkovito ukrepal v skladu z dolžili državne pogodbe v prid slovenske in hrvaške manjšine, razglasa ‚pravico‘ manjšin do asimilacije, hkrati pa si lasti pravico, da sam vodi politiko asimilacije, ki jo zagrnja s kopreno svobode in demokracije. Takšna politika je omogočila neonacističnim silam, da so ob pomoči orožništva ustvarili na Koroškem in Gradiščanskem ozračje prisile, napetosti, negotovosti in strahu.“

Tako je poudaril predsednik CK ZK Slovenije France Popit, ko je minulo soboto govoril na osrednji proslavi ob 40-letnici velike stavke tekstilnih in gradbenih delavcev v Kranju. Dejal je, da gonja proti slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji ni uperjena samo proti le-tema, ampak je sestavni del sovražne kampanje proti socialistični, samoupravni in neuvrščeni Jugoslaviji. Vključuje se v širše pritiske mednarodnih reakcionarnih sil, kajti sile

bitve narodnoosvobodilnega boja koroškega ljudstva, stoje torej nazadnjaške sile, ki jim je napoti delavska demokracija in samoupravljanje, enakopravnost in sožitje med narodi in narodnostmi,“ je poudaril France Popit. „Zadržali bi radi procese, ki vodijo Evropo in svet nezadržno v smeri socializma. Izbrisati hočejo velik pomen in vpliv treh pomembnih dokumentov zadnjega časa — sklepe helsinške konference in berlinskega posvetovanja komunističnih partij, še zlasti pa bi radi preprečili uresničevanje dogovorjenih stališč neuvrščenih dežel na njihovi konferenci v Colombu. Skratka: radi bi pahnili Evropo ponovno v razmere hladne vojne in blokovskih nasprotij.“

Predsednik Popit je ugotovil, da je Jugoslavija danes v središču napadov mračnjaških sil, fašističnih in nacističnih, pa tudi informbirojevsko-stalinističnih. Prvi so na poho-

du tudi v Avstriji, kjer jim dajejo varno streho nad glavo in kjer lahko s podporo in sredstvi tajnih obveščevalnih organizacij nemoteno pripravljajo razne provokativne propagandne akcije — drugje spet stojijo za ugrabitvami letal, terorizmom in celo uboji. Eni in drugi bi hoteli razvrednotiti socialistično samoupravljanje in neodvisno, neuvrščeno pozicijo socialistične Jugoslavije, je dejal govornik ter opozoril na najrazličnejše oblike dejavnosti zoper Jugoslavijo. Vendar pa je vse to skupaj tako prozorno in mizerno, da ne more demoralizirati delovnih ljudi v Jugoslaviji in jim vzeti vere v prihodnost; nasprotno, med njimi vzbuja zgražanje in srd ter grenak spomin na polpretekle čase.

Ob koncu pa je predsednik CK ZK Slovenije naglasil, da se Zveza komunistov, vlada socialistične federativne republike Jugoslavije in vsi delovni ljudje v Jugoslaviji tudi s tem izzivom in poskusi ustvarjanja novega žarišča napetosti v tem delu Evrope ne bodo dali ustrahovati. „Še naprej se bomo odločno in neomajno bojevali za to, da bo Avstrija izpolnila vse obveznosti, ki jih je sprejela z državno pogodbo. Izpolnitev tega dolga bomo terjali vse dotlej, dokler ga Avstrija ne bo v celoti poravnala.“

Z delom bomo izpričali življenjsko voljo in svojo pripadnost slovenskemu narodu!

Na proslavi 70-letnice SPD „Dobrač“ na Brnci (ki je bila zadnja sobota in o njej obširneje poročamo na 4. strani — op. ured.) je predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter v svojem govoru zavzel stališče tudi k trenutnemu položaju in posebej k vprašanju predvidenega štetja posebne vrste. Uvodoma je dejal, da bi bilo vsekakor želeli, da bi bila ob takih jubilejih tudi bilanca razvoja sožitja obeh narodov v deželi bolj pozitivna, ko bi lahko ugotovili, da smo si prišli bliže, kot so si stali nasproti naši predniki, da je prišlo do enakopravnega sožitja in plemenitega medsebojnega oplojevanja, za kar se koroški Slovenci borimo že ves čas, odkar se zavedamo svoje identitete.

„Toda prav zgodovina SPD Dobrač nam je dokaz, da na žalost bilanca ni tako razveseljiva,“ je naglasil govornik. „Nasprotno moramo ugotoviti, da se ni nič spremenilo in da smo slej ko prej prisiljeni, da se borimo za svoje življenjske, v resnici človeške pravice. Vsekakor je značilno, da moramo danes ugotoviti, da smo koroški Slovenci izpostavljeni enakemu nemško nacionalističnemu pritisku kakor ob ustanovitvi društva pred 70 leti.“

Tedaj so bili naši očetje in predhodniki priče, ko so nemški nacionalisti navalili na Narodni dom na Brnci in še na Delavski dom v Podljublju, je spomnil predsednik ZSO. Podobno pa doživljamo danes na različnih prireditvah nemških nacionalistov, in še huje: danes nam kar vnaprej onemogočajo celo gradnjo Kulturnega doma!

„V resnici se ni nič spremenilo. Ali ni današnja propaganda proti prijavam otrok k dvojezičnemu pouku v vsem podobna svoječasni prepovedi, ko je SPD Dobrač v samorastniškem prizadevanju pričelo poučevati slovenske otroke izven šole v materinem jeziku? Ali ni končno današnji poskus reševanja našega vprašanja potom ugotavljanja še bolj problematičen kakor svoječasni poskus reševanja potom tako imenovane kulturne avtonomije s predvidenim registriranjem našega človeka? Vse te paralele se nam vsiljujejo ob pregledu zgodovine društva Dobrač in ne moremo zakriti svojega razočaranja nad takim razvojem.“

Potem ko je orisal razvoj brnškega prosvetnega društva in izrekel zahvalo vsem zaslužnim prosvetašem, je dr. Zwitter v imenu osrednje kulturne organizacije Slovenske prosvetne zveze hkrati s čestitkami ob visokem jubileju izrazil željo, da bi se brnško društvo čim prej spet znašlo v krogu naših aktivnih prosvetnih društev in pevskih zborov.

„Vem, da to ni lahko, zlasti ne v času, ko leži nad nami mora ugotavljanja naše narodne skupnosti,“ je poudaril govornik. „Z novima zakonoma o preštevanju posebne vrste in o narodnih skupnostih predvideni način reševanja naših življenjskih vprašanj je namreč tako nedemokratičen, da smo kakor leta 1927 pri kulturni avtonomiji ponovno prisiljeni, da se upremo ugotavljanju naše identitete. Koroški Slovenci se ne bomo dali preštevati, marveč bomo 14. novembra za dosego naše enakopravnosti in v obrambo

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
P. b. b.

NE DAMO SE PREŠTEVATI — NE DAMO SE PRE

Za letošnjo jesen je napovedano ljudsko štetje posebne vrste, to je ugotavljanje manjšin.

Ugotavljanje manjšin pa nasprotuje duhu in vsebini 7. člena avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, kjer pravice narodnih manjšin niso vezane na njihovo številčno moč.

Ugotavljanje manjšin nasprotuje tudi mednarodnim navadam in demokratični ureditvi manjšinskih vprašanj.

Avstrijska vlada in pristojne oblasti prav dobro vedo, kje na Koroškem Slovenci živimo.

Ugotavljanje manjšin dela sporazumevanju obeh narodov na Koroškem in Gradiščanskem hudo silo in škodo. Že v kratki dobi po sklepu treh protimanjšinskih zakonov v avstrijskem parlamentu smo bili priča dogodkom, ki kažejo na to, da se bodo v krajih Južne Koroške še bolj razvneli nacionalni spori in se razpasla narodnostna mržnja.

Takemu početju se bomo odločno uprli.

Pridite na

PROTESTNO MANIFESTACIJO koroških Slovencev

ki bo v nedeljo 26. septembra 1976 ob 14. uri pri Šoštarju v Globasnici.

Na sporedu so:

- Godba na pihala
- Govora predsednikov osrednjih organizacij koroških Slovencev dr. M. Grilca in dr. F. Zwitterja
- Pozdravne besede zastopnika Solidarnostnih komitejev in zastopnikov manjšin ter mednarodnih manjšinskih organizacij

Po protestni manifestaciji je priložnost, da se udeležite kulturno-zabavnega programa z domačimi zbori in ansambli v gostilnah Šoštar, Štekl in Juena.

Prireditev bo ob vsakem vremenu.

Zveza slovenskih organizacij
na Koroškem

Narodni svet
koroških Slovencev

NE DAMO SE PREŠTEVATI — NE DAMO SE PRE

JUGOSLAVIJA
NAPOVEDUJE:

Vse ustrezne ukrepe za uveljavitev pravic iz državne pogodbe

Na fiskovni konferenci prejšnji teden so predstavniki zveznega sekretariata za zunanje zadeve SFRJ Mirka Kaležića med drugim vprašali, ali jugoslovanska vlada namerava internacionalizirati vprašanje pravic in položaja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

„Jugoslavija bo sprejela vse ustrezne ukrepe za uveljavitev vseh pravic iz državne pogodbe za namenom, da bi zavarovala svoje interese,“ je odgovoril Kaležić.

mračnjastva motijo uspehi in ne-nehna krepitev Jugoslavije, moti jih njen mednarodni položaj in vse večji ugled v svetovnih razsežnostih. Močan glas Jugoslavije, ki se s pozicij politike neuvrščeniosti bojuje za demokratizacijo mednarodnih političnih odnosov, za novo, pravičnejšo mednarodno gospodarsko ureditev, ki naj zagotovi trajen mir na svetu, hočejo sovražniki utišati in si ga podrediti.

„Za poskus, da bi nasilno izbrisali avtohtono slovensko in hrvaško besedo v Avstriji in zanižali prido-

naših pravic zapisali kakorkoli že — samo ne slovensko! S tem nikakor nečemo pritrditi zamisli designiranega zunanjega ministra dr. Pahra, češ, da smo za asimilacijo in integracijo v večinski narod in s tem za odstranitev diskriminacije, temveč je ta naš sklep posledica in viden izraz najhujše diskriminacije, ki nas sili, da za dosego in obrambo pravic, ki nam gredo po ustavi in mednarodni pogodbi, na zunaj ne dokumentiramo svoje narodne zavesti.“

Ali je sploh mogoča hujša diskriminacija kakor ta, da je živa narodna skupnost v obrambo svojih pravic prisiljena zatajiti svojo narodno pripadnost, je vprašal predsednik ZSO. „Da pa bo to naše, za nepoznavalca koroških razmer vsekakor težko razumljivo ravnanje spoznal in razumel tudi svet, bomo s svojim še bolj vnetim delom in prizadevanjem na vseh področjih in še posebej na kulturnem področju izpričali svojo življenjsko voljo in svojo pripadnost slovenskemu narodu!“

Svoja izvajanja je govornik zaključil s besedami Ivana Cankarja: „Močan si, slovenski narod! Tisoč in petsto let krvaviš, izkrvavel nisi! Narod mehkužnih bi dušo izdihnil, še sveče bi mu ne žgali, še bilj bi mu ne peli — ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ti komaj zmaješ z rameni pod težko sovražno pestjo in praviš: Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!“ V tem smislu je želel SPD „Dobrač“ prerogovanje in še na mnoga leta kulturnega ustvarjanja v korist obstoja in razvoja slovenskega življa na Brnci, ki je danes v resnici že predmestje Beljaka.

Ne bomo se izneverili

svoji narodnosti, ki je zacementirana v borbo
proti fašizmu

Tudi ob koncu minulega tedna so bile v številnih krajih Slovenije spominske slavnosti in druge prireditve, na katerih so slavili nove delovne zmage ali pa obujali spomine na težka leta narodnoosvobodilne borbe. Na vseh teh prireditvah pa so govorili tudi o današnjem položaju v Avstriji in še posebej na Koroškem: izrazili so ogorčenje sprčo dejstva, da avstrijske oblasti dopuščajo zopetno oživiljanje nacistične miselnosti in nemoteno delovanje neonacističnih sil; protestirali pa so predvsem tudi zaradi manjšinam sovražnih ukrepov ter zahtevali dosledno izpolnitev obveznosti, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba.

Planina pod Golico je bila zadnje nedeljo prizorišče zbora koroških partizanov Gorenjske, ki se ga je udeležilo veliko število nekdanjih borcev in aktivistov ter mladine. Med udeleženci so bili tudi številni člani Zveze koroških partizanov v Celovcu in drugi zastopniki naših organizacij. Najprej so na Suhem sedlu odkrili spominsko ploščo koroškemu partizanu in komandirju kurirske postaje Ivanu Čeru; svečanosti se je udeležil tudi podpredsednik ZKP Tomaž Ogris. Na osrednjem zborovanju pa je navzočim spregovoril član CK ZKS Martin Košir, ki je spomnil na skupne boje gorenjskih in koroških partizanov, nato pa odločno obsodil današnje razmere na Koroškem, o katerih je govoril tudi v protestni izjavi, ki so jo sprejeli na prireditvi.

Udeležencem je spregovoril tudi predsednik ZKP Karel Prušnik-Gašper, ki se je zahvalil gorenjskim partizanom za pozornost in pomoč, ki jo nudijo nekdanjim bojnim tovarišem na Koroškem. „Zahvaljujemo pa se vam tudi za vso moralno podporo, ki nam je nujno potrebna v našem boju za pravice, zjamčene v členu 7 državne pogodbe,“ je naglasil govornik. „Potrebujemo pomoč matičnega naroda, saj nam nemški nacionalisti ne jemljejo samo naših zjamčenih pravic. Danes že doživljamo, da nam celo uradne osebnosti hočejo vzeti našo narodnost; hočejo, da se koroški Slovenci izneverimo svojemu poreklu, se integriramo v večinski narod in prevzamemo avstrijsko narodnost. Toda koroški Slovenci smo avstrijski državljani slovenske narodnosti in te narodnosti nam ne bodo vzeli, ker je kratkomočno ne morejo, kajti naša slovenska narodnost je zacementirana v našo skupno borbo proti fašizmu, zacementirana s krvjo naših in vaših padlih protifašističnih borcev. Zato je že sam poskus, da bi koroški Slovenci zamenjali svojo slovensko narodnost z avstrijsko, smešna politična puhlost.“

Se glasneje kot doslej — je naglasil predsednik ZKP — bomo morali avstrijskim tovarišem povedati,

da tisti, ki je v stanju zamenjati svojo narodnost, nima značaja, nima dostojanstva. „Koroški Slovenci pa imamo značaj, imamo dostojanstvo; to smo dokazali v najtežjih dneh naše zgodovine, ko smo se na domačih tleh z orožjem uprli fašizmu.“ V tistih dneh se je kovalo bojno tovarištvo s partizanskimi borci na Gorenjskem, Koroškem, Štajerskem, Dolenjskem in Primorskem, je dejal Karel Prušnik in spomnil, da so bili prav gorenjski partizani tisti, ki so kovali tudi zna-

čaj obeh koroških narodnih herojev: Franca Pastierka-Lenarta iz Železne Kaple ter Matije Verdника-Tomaža, ki je pokopan v Svečah v Rožu. „Spomin na te velike sinove slovenskega naroda pa nam je porok, da bomo koroški Slovenci uspešno kljubovali tako preštevanju kot tudi asimilaciji.“

Časov protifašistične borbe so se spominjali tudi na dveh prireditvah na Pohorju, nekdanji „zeleni partizanski trdnjavi“. Zbranim je govoril predsednik SZDL Maribor Gorazd Mazej, ki je spomnil na zločine, ki so bili v znamenju kljukastega križa storjeni nad slovenskim ljudstvom in nad narodi Evrope. „V istem znamenju kljukastega križa pa so še danes na Koroškem in v Avstriji podpihovalci narodnostne nestrpnosti, ki terjajo preštevanje koroških Slovencev,“ je poudaril govornik ter menil, da je tem silam popustila in ugodila tista Avstrija, s katero so Slovenci in Jugoslovani, ki so dali toliko žrtv za svobodo, skušali biti vselej prijateljski.

V Kamniku pa je bilo zadnje soboto tradicionalno srečanje mladine z nekdanjimi žrtvami fašističnega nasilja. Udeležencem je govoril podpredsednik izvršnega sveta SR Slovenije dr. Avguštin Lah, ki je zavzel stališče tudi k položaju na Koroškem. Spomnil je na nepopolno nasilje nacističnih zločincev med zadnjo vojno in potem v zvezi z zopetnim oživiljanjem nacistične miselnosti na Koroškem dejal: „Zakaj listim, ki so okupatorjem pomagali pri vseh grozodejstvih, dajejo gostoljubje? Zakaj jim dajejo na voljo časniške stolpce in radijske valove, da sejejo mržnjo iz preteklosti v današnji dan in napadajo, kar smo zgradili?“ Ob koncu pa je poudaril, da v Sloveniji in Jugoslaviji „želimo in razvijamo prijateljstvo z vsemi narodi in deželami, ki priznavajo tudi našo enakopravnost, ki ne hlepijo po naši zemlji in ne zapostavljajo naših ljudi in bratov v zamejstvu“.

Potuhnjen fašizem

razkraja avstrijsko
demokracijo

V Avstriji sicer ni neposredne nevarnosti, da bi fašizem prišel na oblast, toda obstoji tukaj potuhnjen fašizem, ki razkraja demokracijo.

Tako je ne samo značilno, marveč povsem pravilno in upravičeno ocenil današnje razmere v Avstriji znani socialistični funkcionar in podpredsednik zveze socialističnih borcev za svobodo Josef Hindels. Opozoril je, da v raznih organizacijah še danes poveljujejo nacistično preteklost, pri čemer je izrecno omenil Kameradschaftsbund in Österr. Turnerbund. Zato pa je potrebno, kot je naglasil Hindels, da se mladi generaciji pove resnica o tej preteklosti.

Kako pravilne in utemeljene so Hindelsove ugotovitve, vemo zlasti na Koroškem, kjer predvsem v manjšinskem vprašanju še danes vestno izpolnjuje naloge, ki jih je leta 1945 poraženi nacistični režim prenesel s svojo politično oporoko neposredno na novo oblast.

JUGOSLOVANSKI REKTORJI AVSTRIJSKIM KOLEGOM:

Ne more biti sodelovanja

če se bo nadaljevala kršitev pravic manjšin

Rektorji vseh jugoslovanskih univerz, ki so se pred nedavnim zbrali v Dubrovniku na posvetovanju z naslovom „Univerza danes“, so poslali rektorjem vseh avstrijskih univerz in visokih šol pismo, v katerem so jih opozorili na problem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in njun boj za uresničitev člena 7 državne pogodbe.

Jugoslovanski rektorji se obračajo na svoje avstrijske kolege kot vzgojitelje mlade inteligence v državi, ki hoče biti demokratična, z željo, naj povzdigne svoj glas tudi v korist avstrijskih državljanov slovenske in hrvaške narodnosti, ki so diskriminirani, neenakopravni in izpostavljeni šovinističnim pritiskom. Zaradi svoje ogroženosti pa ne morejo ohranjevati in razvijati svoje narodnosti, jezika in kulture in tako ne morejo biti kreativni soustvarjalci avstrijske demokratične družbe.

Posebej jugoslovanski rektorji poudarjajo, da je cilj najnovejše avstrijske manjšinske zakonodaje o preštevanju manjšine potrditi nasilje, ki so mu bile narodne manjšine v Avstriji izpostavljene od prvih dni germanizacije preko nacističnega divjaštva vse do danes. „Slovenci in Hrvati se upirajo preštevanju,“ je rečeno v pismu, „ker bi ugotavljanje manjšine omogočilo uveljavitev nacionalističnih strasti in ker avstrijska državna pogodba terjala od Avstrije, da mora manjšinske pravice zavarovati in izboljšati, ne pa zmanjšati in oklestiti. Ta odgovor temelji tudi na dejstvu, da Avstrija in druge podpisnice državne pogodbe s 7. členom jamčijo, da bodo manjšine uživale jasno opredeljene pravice na tistem ozemlju, na katerem so živele in na njem tudi že uživale določene skromne pravice v času, ko so državno pogodbo podpisali. To ozemlje je bilo koroškim, avstrijskim in zavezniškimi oblastem leta 1945 in pozneje tako znano, kakor jim je danes. To je tisti del Koroške in Gradišanske, na katerem od nekdanj skupaj živi nemška in slovensko oziroma hrvaška in nemško govoreče prebivalstvo in kjer naj bi tudi v bodoče živeli obe narodnosti, obe kulturi in oba jezika v enakopravnem in ustvarjalnem sodelovanju.“

Nadalje jugoslovanski rektorji opozarjajo, da so pripadniki obeh manjšin dve desetletji potrpežljivo čakali in upali, da bodo demokratične sile v demokratični državi srednje Evrope znale najti pot za pravično realizacijo manjšinskih pravic na Koroškem in Gradišanskem. Toda ne samo, da določil državne pogodbe niso izpolnili, ukinitli so celo dvojezično šolstvo na Koroškem, onemogočili uporabo slovenskega jezika pred

upravnimi in sodnimi organi ter dovolili, da so nasilno ustvarili prvi poskus postaviti dvojezične krajevne napise.

„Spoštovani kolegi, prepričani smo, da vam sprčo jasnosti vaših znanstvenih spoznanj ne more biti nejasna vsebina poslednjih dogodkov na Koroškem,“ pišejo jugoslovanski rektorji avstrijskim. „Prepričani smo, da se tudi vaši demokratični zavesti in vašemu humanističnemu občutju upira vsako nacionalno nasilje, vsaka neenakopravnost, posebej pa še primeri fizičnega nasilja in groženj, kar vse se v zadnjem času dogaja v vaši državi.“

V pismu je dalje rečeno, da ima vsak narod in vsaka narodnost pravico do obstoja in razvoja in da je prav v tem bogastvo sodobnega sveta. Pri tem jugoslovanski rektorji izražajo prepričanje, da bodo njihovi avstrijski kolegi povzdignili svoj glas v obrambo vseh ogroženih. „Mi v Jugoslaviji vzgajamo mlade generacije ne glede na surovosti, ki smo jih sami doživeli in občutili v nedavni preteklosti, v spoštovanju do vseh narodov, v spoštovanju do njihovih pridobitev in specifičnosti, v spoštovanju do njihovih jezikov in kultur. Vzgajamo jih tudi v spoštovanju do nove, demokratične Avstrije, njene integritete in nevtralnosti. Vzgajamo jih v spoštovanju do pravic narodnih manjšin, tako v Jugoslaviji kot tudi v tujini, na primer do nemško govorečega prebivalstva v Italiji. Tako ravnamo zaradi tega, ker vemo, da bomo v tem delu sveta samo na ta način zagotovili mirnejše, srečnejše življenje našim otrokom in vnukom.“

Potem izražajo jugoslovanski rektorji prepričanje, da je to tudi želja avstrijskih rektorjev, ki jih pozivajo, naj bi se zamislili nad žalostnim dejstvom, kako neverjetno se je zmanjšalo število slovensko govorečih Korošcev od poslednjega ljudskega štetja pred prvo svetovno vojno do danes. Jugoslovanski rektorji so prepričani, da bodo avstrijski rektorji spoznali, da je treba z zavestnim delovanjem in z manjšini naklonjeno politiko popraviti, kar je bilo zagrešenega, ne pa poskušati, da bi krivico potrdili ali ponovili. In ob koncu še naglašajo:

„Želimo si sodelovanje med našimi univerzami tudi v bodoče, toda to sodelovanje ne more biti pristno in plodno, če se bo nadaljevala brezobzirna kršitev pravic naših rojakov v vaši državi in če bodo obveznosti, ki jih je prevzela vaša država, ostale še naprej neizpolnjene.“

Dvojezični napisi na Goriškem – ne na Koroškem

Tudi naši rojaki v Italiji se borijo za svoje narodnostne pravice, zlasti za priznanje enakopravnosti svojega jezika v javnosti; med te pravice spadajo tudi dvojezični krajevni napisi. Deloma so si take napise že priborili, drugod spet se njihov boj še nadaljuje.

Da so pristojne italijanske oblasti pripravljene, da tozadevne pravice svojih državljanov slovenske narodnosti — čeprav z zamudo in tudi le postopoma — spoštujejo in uresničujejo, kaže najnovejši primer na Goriškem [da o dvojezičnosti na južnem Tirolskem sploh ne govorimo]. Občinska uprava je namreč pred nedavnim namestila 15 dvojezičnih krajevnih napisov na vpadnicah v slovenske vasi Standerž, Podgora, Pevma, Oslavje in Šlmaver. S tem je bila uresničena zahteva tamkajšnjega slovenskega prebivalstva po javnem uveljavljanju slovenskega jezika.

Ze pred leti so dvojezične napise postavile občinske uprave v Doberdobo, Sovodnjah in Števerjanu, lani pa se je za dvojezične krajevne napise odločila tudi občinska uprava v Krminu. Zdaj pa se predstavniki goriških Slovencev zavzemajo za namestitev dvojezičnih krajevnih napisov tudi na vpadnicah v mesto Gorico, kjer živi največ pripadnikov slovenske narodne skupnosti. —

In na Koroškem, v Avstriji, ki je — če bi verjeli izjavam visokih in najvišjih uradnih predstavnikov — manjšinam baže najbolj naklonjena država! Bolje bi bilo, če bi se avstrijski državniki zgedovali po drugih [morda pri Italiji in njeni ureditvi južnotirolskega vprašanja], kot pa da drugim delijo nauke o demokraciji in pogodbeni zvestob!

Laž ne postane resnica

Tudi tradicionalno Rozalško žegnanje in starodavno romanje le sv. Hemi minulo nedeljo je deželni glavar Wagner izkoristil, da bi domači in posredno tudi mednarodni javnosti povedal, kako „širokogrudno“ in „vzorno“ rešuje Avstrija svoja manjšinska vprašanja.

Zlasti tako imenovani zakon o narodnih skupnostih je prikazoval kot nekaj viške, kot „zgodno pot, zagotoviti pravice slovenske manjšine in mirno sožitje obeh koroških jezikovnih skupin“. Menda je ta „pot“ tako zgladna, da se svet kar ne more nadejati. Toda: ali Wagner in vsi drugi, ki podobno hvalijo ta zakon, nimajo občutka slabe vesti? Saj morajo vendar vedeti, da ne govorijo resnice; da se zavestno poslužujejo nevernice, ko zavajajo domačo in mednarodno javnost!

Kajti v resnici omenjeni zakon ni ničesar drugega kot skupek praznih fraz — podoben je praznim okvirom pred številnimi koroškimi vasi, nimam spomenikom koroške strpnosti, ki pa dovolj glasno pričajo o tem, kako strpna je v resnici koroška „toleranca“. Tako prazen je tudi zakon: z njim ničesar ni urejeno, vse

rešitve so prepuščene naknadnim odredbam, kjer pa ima vsak posamezni del triedine strankarske sloge pravico veta in s tem možnost, da prepreči sleherno rešitev, ki ne bi bila po volji tistim nemškimi nacionalistom, ki so v SPÖVFP-jevski koaliciji našli poslušnega izvrševalca svojih starih načrtov za „končno rešitev“ koroškega vprašanja.

Vse to je znano tudi zagovornikom tega čudnega „zakonskega ementalca“ (pri katerem pa je več lukenj kot sira). Kljub temu pa govorijo o „vzornu“ in o „pozitivnem odmevu“ po svetu; v nasprotju z resnico in proti lastnemu prepričanju. Saj morajo vendar vedeti, da laž ne postane resnica, pa naj jo še tako trmasto ponavljajo.

Deželni glavar je zavrnil tudi vse poskuse „vmešavanja od zunaj“ ter dejal, da „hočemo naše zadeve sami urediti“. Prav ima, tudi koroški Slovenci smo vedno zastopali mnenje, da je vprašanje treba urediti sporazumno med prizadeto manjšino in pristojno vlado. Toda na tako reševanje zaman čakamo že dolga desetletja in dobrih 20 let po podpisu državne pogodbe smo bili za naše potrpežljivo čakanje celo poplačani s tem, da so se stranke in vlada sporazumele mimo nas — s tistimi krogi, ki hočejo potegniti „zadnjo črto“ pod koroško zgodovino. Sicer pa besede o „vmešavanju od zunaj“ sploh čudno zvenijo iz ust koroškega oz. avstrijskega politika, če pomislimo, kako se je in se še vedno zavzema Avstrija za svojo manjšino v Italiji. Torej različna merila — dvoična morala!

Podobne misli se vsiljujejo ob glavarjevem slavošpevu menda tako vzornemu mirnemu sožitju na Koroškem, kjer da „povsod žive in delajo ljudje skupaj, ne da bi spraševali po jezikovni pripadnosti drugega“. Zdaj imamo neposredno iz ust deželnega glavarja potrdilo, kako upravičena in utemeljena so naša opozorila glede predvidenega štetja posebne vrste, ki bo nujno privedlo do zaostritve narodnostnega boja. Saj pri štetju bodo spraševali prav po jezikovni pripadnosti in s tem uničili tudi „idilo“, ki jo je naslikal Wagner. (Da je bil deželni glavar pri tem slikanju tako prevzet, da je celo pozabil izročiti ključe za novo vozilo gasilcev, bodi omenjeno le ob robu).

Najmanj tako kot deželnega glavarja pa je ganjenost ob teh vzvišenih ugotovitvah na gori sv. Heme prevzela tiste novinarje, ki so vedeli poročati, kako je Wagnerjev izvajanjem pritrjevalo okoli 4000 ljudi, pripadnikov obeh narodnosti. V njihovi resnicoljubnosti jih očitno prav nič ni motilo, da so si za omenjeno število morali najmanj tri četrtine „izposoditi“ pri tistih, ki so se v trenutku zgodovinskih odkritij glavarja nabajali pri Heminem svetišču na drugem koncu gore.

Zato še enkrat: laž ne postane resnica...

FUEV po starem

Na dvodnevem zasedanju, ki je bilo v glavnem mestu Škotske Edinburghu, je osrednji odbor FUEV (Federalistična unija evropskih narodnih skupnosti) razpravljal tudi o položaju manjšin v Avstriji. V posebni resoluciji je priznal upravičeno skrb slovenske in hrvaške narodnostne skupine v Avstriji ter izrazil solidarnost v njunem boju za narodnostno enakopravnost; dunajsko vlado pa je pozval, naj predvidenega štetja posebne vrste ne izvaja, temveč naj se raje pogaja s predstavniki obeh manjšin in v soglasju z njima izdela nov, sprejemljiv zakon o manjšinah.

Zasedanje je bilo povezano z izrednim kongresom, ki naj bi končno izdelal jasna stališča glede narodnih manjšin na eni ter raznih emigrantskih in podobnih skupin na drugi strani. Vendar pa tozadevna prizadevanja tudi tokrat niso rodila uspeha, tako da bo FUEV še naprej hodila po stari poti.

Posvet o enakopravnosti na področju vzgoje in izobraževanja

V dneh od 14. do 16. septembra je bil v Novem Sadu v Vojvodini **MEDNARODNI SIMPOZIJ O URESNIČEVANJU NACIONALNE ENAKOPRAVNOSTI NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA**. Simpozij je organiziral pedagoški inštitut Vojvodine v sodelovanju s specializirano organizacijo Združenih narodov UNESCO. Udeležilo se ga je okoli dvesto predstavnikov iz dvajsetih držav Evrope, Amerike, Azije in Afrike ter iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin.

Simpozij so organizirali v Vojvodini prav zaradi tega, ker tam na majhnem prostoru živi skupaj mnogo različnih narodnosti in se moreta avtonomna pokrajina zaradi večdesetletnega vztrajnega dela ponazati z velikimi uspehi pri uresničevanju nacionalne enakopravnosti na vseh področjih družbenega življenja — tako tudi pri vzgoji in izobraževanju.

Udeleženci so poslušali referate, ki so obravnavali stanje na področju vzgoje in izobraževanja v raznih državah. Največ prispevkov se je ukvarjalo s stanjem v Jugoslaviji in to v vseh predelih, kjer živijo narodnostne manjšine. Referirala sta tudi dva Slovenca: Alojz Novak je govoril o dvojezičnem slovensko-madžarskem šolstvu, Inka Štrukelj pa o jeziku, družbi in dvojezičnem otroku v SR Sloveniji. Kako Jugoslavija v praksi izpolnjuje ustavne in zakonske obveznosti o popolni nacionalni enakopravnosti svojih državljanov, so udeleženci simpozija lahko spoznali tudi na ekskurziji na področja, kjer živijo pripadniki srbske, hrvatske, madžarske, romunske, rusinske in slovaške narodnosti. Obiskali so njihove šolske in kulturne ustanove.

Referati predstavnikov dežel v razvoju so pokazali, da so tam zaradi splošne ekonomske in družbene nerazvitosti, ki so težko breme kolonializma, problemi na področju vzgoje in izobraževanja še bolj zapleteni kot v Evropi.

Poleg referatov so udeleženci tudi v diskusijskih prispevkih obravnavali teme, kot so skupna vzgoja pripadnikov različnih narodnosti, vplivi večnacionalnega okolja na skupno vzgojo mlade generacije

in večjezična pedagoška dejavnost kot oblika skupne vzgoje in izobraževanja. Z diskusijskim prispevkom se je oglašil tudi predstavnik Avstrije. Spregovoril je le o šolstvu otrok zdomcev, ki jim Avstrija hoče nuditi pouk v materinem jeziku, da bi jim bilo po vrnitvi domov omogočeno vključevanje v domače življenje. Ni pa se dotaknil stanja na področju šole in izobraževanja v

narodnostno mešanih predelih Koroške in Gradišanske. Zato ga je dopolnila ljubljanska predstavnik Inka Štrukelj, ki je opozorila na neizpolnjevanje obveznosti republike Avstrije na tem področju in nasploh ter na boj slovenske manjšine za doseg zajamčenih pravic. V pogovorih z raznimi delegacijami in številnimi posamezniki pa je slovensko zastopstvo (simpozija se je udeležil tudi dopisnik našega lista) udeležence še posebej informiralo o trenutnem položaju na Koroškem ter jim dalo na razpolago tudi ustrezno gradivo v slovenskem, srbohrvaškem in angleškem jeziku.

V poročilu, ki so ga sprejeli udeleženci simpozija, so med drugim poudarili, da se morajo vse napredne sile neprestano zavzemati za uresničitev narodnostne enakopravnosti na področju vzgoje in izobraževanja kot sestavnega dela demokratičnih in človekovih pravic. Ugotovili so tudi, da napredek in zaščita človekovih pravic narodnosti, narodnostnih, etničnih, jezikovnih in drugih manjšin predstavljata pomemben dejavnik notranje

Spet novo Mladje

Pred nedavnim je izšla spet nova, 23. števec Mladja, revije za literaturo in kritiko. Na okroglo 100 straneh prinaša vrsto prispevkov — takih, ki brez dvoma zaslužijo široko zanimanje, pa tudi drugih, katerih doživnost morda ne bo tako velika, kot bi avtorji želeli.

Sploh je zanimanje za literarne stvaritve, kakor tudi za druge kulturno-umetniške dosežke, problem zase. Morda pa bi bilo prav ob ugotovitvah, ki jih v tej številki podaja Horst Ogris (ki se je kot vodja tinskega literarnega srečanja menda ta-

ko dolgočasil, da je pokadil 21 cigaret, kakor sam pripoveduje), umestno povedati naslednje: umetniki in „umetniki“ bi se morali pač zavdati, da odzivnost ni odvisna samo od nekakega bolj ali manj „obveznega“ zanimanja, marveč tudi od različnih kvalitet vsebine.

O vsebini sedanje številke Mladja pa v kratkih besedah naslednje: V uvodnem prispevku razpravlja Florian Lipuš svoje misli o „ločenih bratih“, ne da bi prav povedal, kdo je kako ločen. Razveseljen talent odkriva Jožica Čertov s svojo črtico „Bolečina skozi sredo srca“, medtem ko se Marjan Nachtigall predstavlja s kratko prozo „Tuje in glasno“. Janko Messner v svoji nedeljski meditaciji na javnem stranišču „Kako sem postal gospod“ (njegovo nagnjenje k določenim lokacijam je Mladje svoječasno dokumentiralo celo na filmskem traku) pripoveduje v besedi in sliki iz zgodovine in iz sedanjosti dvojezičnih napisov na Koroškem; Valentin Polanšek pa ob spomladanski demonstraciji v Celovcu obuja spomine na težko preteklost koroških Slovencev zlasti v dobi nacističnega nasilja. Pred podobnim ozadjem razpravlja Harald Irnberger svoj koroški monolog „Mit ana braunam Tintn“, kjer obuja vest svojim rojakom, ko brez vsakega olepšavanja, brez prizanašanja razkriva vse tisto, kar se na porazni duhovni ravni manifestira kot tako imenovana koroška domovinska zvestoba. Zanimiv primer avstrijske „širokogrudnosti“ do nemških sodržavljancev je naslikal tudi Anton Staudinger, ki v prispevku „Deutsch oder nicht-deutsch“ pripoveduje o usodi, ki jo je v prvi republiki doživel predlog slovenskega prevoda avstrijske himne. Iz zakladnice avstrijske tolerance pa je tudi eno izmed pisem, ki jih je prejela dr. Trautl Brandstaller v „zahvalo“ za TV-film „Tujci v domovini“.

Če še navedemo, da so s poezijo zastopani Milena Merlak, Jože Blajs, Jani Oswald in Erich Hackl in da je z reprodukcijami predstavljena likovna umetnica Inge Vavra, medtem ko Horst Ogris (kakor smo že omenili uvodoma) poroča o letošnjem literarnem srečanju v Tinjah, potem lahko ugotovimo, da je najnovejša številka Mladja res pestra in zanimiva. Posamezni zvezek stane 30 šilingov, dobi se v knjigarni „Naša knjiga“, ali pa se naroči neposredno pri uredništvu: 9010 Celovec/Klagenfurt, poštni predal 307.

„Vztrajajte, mi smo z vami!“

Na nedavnem pisateljskem srečanju, ki je bilo — kakor vsako leto — na Štatenbergu in je bilo letos v znamenju stoletnice Cankarjevega rojstva, so razpravljali tudi o položaju koroških Slovencev. V pismu, ki so ga poslali Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, so udeleženci srečanja poudarili:

Udeleženci XIII. pisateljskega srečanja na Štatenbergu prizadeto spremljamo boj naših koroških rojakov za narodnostno dostojanstvo in zakonite pravice. Pri tem ste koroški Slovenci in pisatelji zvesto s svojim ljudstvom in ga hrabrite. Pisatelji iz matične domovine Slovenije, iz bratskih jugoslovanskih republik in iz zamejstva vam izražamo najodločnejšo solidarnost. Vztrajajte, mi smo s čustvi, z našim pisanjem in vso osebnostjo in družbeno zavzetostjo z vami.

Slovenska prosvetna zveza v Trstu pa je v svojem

pismu, ki ga je pred nedavnim poslala naši osrednji kulturno-prosvetni organizaciji, med drugim naglasila:

Predsedstvo Slovenske prosvetne zveze v Italiji ter vsa vanjo včlanjena društva na Tržaškem, Goriškem in Slovenski Benečiji z največjim zanimanjem spremljajo vaš zavzeti boj za pravice slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem ter istočasno z največjo zaskrbljenostjo in ogorčenjem odklanjajo neopojljiv odnos avstrijskih oblasti do manjšinskega vprašanja, ki se na najbolj nečloveški in protidemokratski način odraža v želji teh oblastvenikov, da bi koroške Slovence preštevati. Slovenska prosvetna zveza v Italiji vam stoji tesno ob strani in je pripravljena, da v tem težkem trenutku vašega boja za enakopravnost in pravice okrepi sodelovanje in stike z vašimi društvi in organizacijami.

K O R O Š K I „ P R A S T R A H “ — E N K R A T Z D R U G E S T R A N I

15 TONE FERENC:

Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940

Ne vemo, kaj je Hitler odgovarjal Lammersu, ko mu je ta predložil spomenico. Vemo le to, da si je v prvih mesecih zelo prizadeval, da bi Jugoslavijo vključil v tabor osnih sil. To mu je 25. marca 1941 uspelo, vendar le za kratek čas. Jugoslovanski narodi so z demonstracijami obsodili sramotni podpis o pristopu Jugoslavije k trojni zvezi in Hitler je ves ogorčen sklenil napasti Jugoslavijo in jo razbiti kot vojaško silo in državo. Ko je aprila 1941 to storil, so koroški in štajerski nacisti dobili novo priložnost za uresničevanje svojih dolgoletnih pohlepnih teženj po slovenskem ozemlju. Vendar so pri razkosanju in delitvi slovenskega ozemlja morali bolj kot poleti 1940 upoštevati imperialistične pretenzije sosednjih držav, tj. Italije in Madžarske.

5. Sklep

Po prvi svetovni vojni so Nemci z novo jugoslovansko-avstrijsko mejo izgubili manj svojega strnjenege narodnega ozemlja kakor pa Slovenci, vendar so bili oni tisti, ki so ves čas zelo ostro zahtevali spremembo te meje in svoje zahteve utemeljevali z najrazličnejšimi, največkrat lažnimi znanstvenimi „dokazi“. Kjer niso mogli z različnimi tendenčnimi statističnimi podatki dokazati, da gre za večje število Nemcev ali za t. i. „nemško narodno ozemlje“, so trdili, da gre za „nemški kulturni prostor“, kjer pa niso mogli trditi niti tega, so govorili o „nemškem življenjskem prostoru“, s čimer so pravzaprav označevali vse, kar so si želeli.

Seveda so vse slovenske predele razglašali za nemški narodni ali vsaj kulturni prostor. Da bi zabrisali vtis številčne neznatnosti nemške manjšine v primerjavi s slovensko večino na strnjemem slovenskem ozemlju, so nemški publicisti in lažni znanstveniki pri dokazovanju nemških imperialističnih zahtev do delov slovenskega ozemlja uporabljali t. i. „vindišarsko teorijo“, tj. trditev, da na Koroškem in na slovenskem Štajerskem tvorijo večino prebivalstva „Wendi“ ali „Vindišerji“, ki sicer govorijo slovenskemu jeziku podobno narečje, so pa po načinu življenja in kulturi ter po svojem čustvovanju bolj povezani z Nemci kakor pa z zavednimi Slovenci. Zanimali so vsako samoniklost slovenskega narodnega gibanja na Koroškem in na Slovenskem Štajerskem ter trdili, da je bilo le-to uvoženo iz Kranjske.

Na osnovi takšnih znanstveno nevezdržnih trditev so zahtevali priključitev večjih predelov ali pa kar vse slovenske Štajerske, Mežiške doline, bohinjskega kota, zahodnih predelov Prekmurja ali pa tudi vse Kranjske k Avstriji oziroma k Nemčiji. Svoje trditve in zahteve so razglašali v člankih in razpravah v strokovnih revijah ter celo v samostojnih publikacijah. Med najbolj prizadevnimi je bil avstrijski nacist dr. Helmut Carstanjen, od leta 1939 vodja Südostdeutsches Instituta v Gradcu.

Po razdelitvi vplivnih območij med Nemčijo in Italijo je Jugoslavija prišla v območje Italije, ki se je pripravljala, da jo napade in si prisvoji njeno ozemlje ali vsaj del ozemlja.

Hitler je bil v začetku naklonjen temu nameri, pozneje pa, ko se je zapletel v vojno z Veliko Britanijo, je Mussoliniju odsvetoval napad na Jugoslavijo, razen če bi kako drugače prišlo do vojne na Balkanu. Še posebno si je Hitler prizadeval, da prepreči napad Italije na Jugoslavijo, ko je videl, da se bo vojna z Veliko Britanijo zavlekla in ko se je Nemčija začela pripravljati na napad na Sovjetsko zvezo. Hotel je namreč, da bi imel zavarovano zaledje desnega krila vzhodne fronte in da bi z Balkana dobil čimveč strateško pomembnih surovin (nafta, rud itd.) in hrane.

Ravno tisti čas, ko je Hitler najbolj pričakoval, da bo Velika Britanija po nemški zmagi v zahodni Evropi pripravljena skleniti mir z Nemčijo in se je Nemčija začela pripravljati na napad na Sovjetsko zvezo, so pokrajinski obmejni urad NSDAP v Celovcu in Südostdeutsches Institut v Gradcu in verjetno tudi nekatere osrednje nemške ustanove v Berlinu sestavili nekaj spomenic z zahtevami po spremembi jugoslovansko-nemške državne meje oziroma po vključitvi slovenskih predelov v nemški rajh. V Celovcu so julija 1940 sestavili spomenico o Mežiški dolini in t. i. jeseniškem trikotniku, s katerim so mislili na ves radovljiški okraj, avgusta pa še spomenico o radovljiškem, kranjskem in kamniškem okraju, ki so mejili na Koroško. V Gradcu pa so julija 1940 sestavili spomenico o južni meji Štajerske in v njej predvideli tri možnosti za novo mejo; t. i. vitansko črto kot nadaljevanje meje na Karavankah, t. i. laško črto med Savinjo in Savo južno od Celja in nekdanjo štajersko deželno mejo na Savi in Sotli. K tej spomenici so v Gradcu sestavili še t. i. dopolnilne pripombe, v katerih so se zavzeli tudi za priključitev zahodne polovice Prekmurja k nemškemu rajhu, računali pa so celo na možnost, da bi priključili k rajhu tudi predele južno od Save

na Kranjskem in vzhodno od Sotle na Hrvatskem. V navedenih spomenicah so v glavnem enako kot prej v tovrstni literaturi utemeljevali upravičenost priključitve slovenskih predelov k Nemčiji. Ni še natančneje ugotovljeno, kdaj so v Celovcu in Gradcu napisali novi spomenici, ki sta verjetno ostali v osnutku, ker njunih primerkov nismo našli v arhivskih fondih osrednjih ustanov nemškega rajha. V zelo obsežni spomenici iz Celovca so si prizadevali politično, zemljepisno in tudi gospodarsko utemeljiti upravičenost priključitve skoraj vse Kranjske in dela slovenske Štajerske h Koroški in tako tudi k nemškemu rajhu. V spomenici iz Gradca pa so predvideli upravno-politično razdelitev in nacionalno-politično ureditev slovenske Štajerske po njeni priključitvi k nemškemu rajhu.

Spomenice, ki so jih julija in avgusta 1940 izdelali v Celovcu in Gradcu, so poslali raznim osrednjim ustanovam nemškega rajha, zlasti pa zunanemu ministrstvu. Tam so jih obravnavali v nekaterih oddelkih in jih dvakrat, tj. 9. avgusta in okrog 8. septembra 1940, predložili tudi zunanjemu ministru Joachim von Ribbentropu in jih nato v referatu za mirovna vprašanja spravili v t. i. „mirovno mapo“. Spomenico o južni meji Štajerske iz Gradca pa je državni namestnik za Štajersko dr. Siegfried Uiberreither najprej osebno predložil Hitlerju in nato jo je Hitlerju še trikrat predložila državna pisarna.

Nemški rajh nekaj časa še ni imel priložnosti, da bi začel uresničevati zahteve po priključitvi slovenskih predelov. Ko pa se mu je aprila 1941 po zmagi nad Jugoslavijo ta priložnost ponudila, je moral pri razkosanju in delitvi slovenskega ozemlja bolj kot poleti 1940 upoštevati imperialistične pretenzije sosednjih držav, tj. Italije in Madžarske.

(Konec)

Proslava 70-letnice SPD „Dobrač“ na Brnci

Slovensko prosvetno društvo „Dobrač“ na Brnci je preteklo soboto v Kulturnem domu proslavilo 70-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti se je v Kulturnem domu na Brnci zbrala velika množica slovenskih rojakov iz bližnje in daljne okolice, da prisostvuje uglednemu jubileju tamošnjega Slovenskega prosvetnega društva. Med številnimi gosti je predsednik SPD „Dobrač“ Janko Ojcl pozdravil predsednika Zveze slovenskih organizacij dr. Francija Zwitterja, vodjo manjšinskega oddelka pri kulturnem referatu deželne vlade višjega vladnega svetnika dr. Pavla Apovnika, tajnika Slovenske prosvetne zveze Andreja Kokota in sodelujoče goste, pevski zbor SPD „Bilka“ iz Bilčova in instrumentalni ansambel „Drava“ SPD „Borovlje“ ter recitatorja Tončija Schlapperja.

„Tudi v sili, v šali se ne laži; kakršen si, takega se kaži“, s tem geslom, katerega so si brnški prosvetaši zastavili ob začetku svojega delovanja pred sedemdesetimi leti, je pričel svoj govor tudi sedanjí predsednik SPD „Dobrač“ Janko Ojcl in dejal, da je na Brnci nekoč bilo izredno živahno kulturno življenje, da pa je društvo v tej situaciji omejeno le na organizacijo gostovanj kulturnih skupin in ansamblov sosednjih društev. Do te situacije je privedla nasilna germanizacija v teh krajih, predvsem v času zadnje vojne je slovenski človek bil obsojen na smrt in s tem tudi vsa slovenska kultura. Janko Ojcl je nakazal velike uspehe brnških prosvetašev zlasti je omenil tamburaški zbor in posebno brnški moški sekstet, ki je bil znan po vsej deželi in tudi preko meje. Močno je bila razvita tudi odrska dejavnost zlasti v letih po osvoboditvi. Posebno dobro v spominu so igra Miklova Zala in opereta Študentje smo. Janko Ojcl je ob koncu svojih izjav naglasil, da bo SPD „Dobrač“ na Brnci kljub močnemu nacionalnemu pritisku in asimilaciji ohranilo svoje lice in da bo društvo delovalo tudi v bodoče. „Ohranjali bomo tisti zaklad, ki so ga nam položili v zibelko naši predniki. Ne bomo zataje-

vali tega kar smo, kajti vsak narod in tudi koroški Slovenci imamo pravico, da ohranjamo naš jezik, našo kulturo in vse kar nas označuje kot Slovence“, je dobesedno dejal predsednik Ojcl in zaključno še obsodil zloglasni zakon o preštevnanju, katerega se bomo Slovenci odločno uprli.

Na proslavi je spregovoril tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in predsednik Nadzornega odbora Slovenske prosvetne zveze dr. Franci Zwitter, ki je jubilejnu društvo v imenu organizacij izrekel čestitke in željo po poživitvi kulturno-prosvetnega dela. Dr. Zwitter se je ob tej priložnosti dotaknil tudi trenutne narodno politične situacije, zlasti o nameravanem štetju posebne vrste. Njegova tozadevna izvajanja objavljamo posebej. Dr. Zwitter pa je spregovoril tudi o zgodovini Slovenskega prosvetnega društva „Dobrač“ na Brnci in tozadevno dejal: Jasno je, da se spominimo tudi vseh veselih in veličastnih dogodkov, kot je prva čudovita predstavitev naše slovenske koroške narodne pesmi širšemu slovenskemu, pa tudi avstrijskemu svetu z znanim brnškim moškim zborom pod vodstvom nepozabnega Hanzija Kropivnika, ki je bil posnet tudi na posebno ploščo; ne smemo pa prezreti

nastopov brnških tamburašev, niti ne dobe živahne odrske dejavnosti društva v prvi republiki in zlasti po drugi svetovni vojni s spevoigrami Miklova Zala, Planinska roža in Študentje smo; in končno so nam vsem v spominu nastopi brnških števovcev ali — kakor so jih Italijani imenovali — „vražjih jezdecev“ ob prazniku slovenske kulture v Trstu.

Tako bi lahko nadaljevali zgodovino uspešnega delovanja društva „Dobrač“ in naša dolžnost je, da se za vse to v globoki hvaležnosti spominimo tistih, ki so ustvarjali in delovali. Naj omenim med ustanovitelji in zaslužnimi člani le Miklavčevo družino in Prangarjevo hišo, ki je ves čas dajala na razpolago dvorano in prostore za delovanje; naj med zaslužnimi posamezniki omenim neumornjivega prosvetaša Franca Galoba, po domače Peca, zlasti pa nepozabna pevovodji Hanzija in Ferdija Kropivnika in ne nazadnje umrlega Janeza Galoba, p. d. Marka, dušo obnove društvenega dela po drugi svetovni vojni!

Ko z vsem priznanjem tudi za vse druge še žive prosvetaše omenjamo še zasluge Slavice Kropivnikove, nam je danes ob molku in mirovanju SPD „Dobrač“ kljub jubileju — ali prav zaradi visokega jubileja — hudo pri srcu, da se ne moremo prav veseliti. V imenu osrednje kulturne organizacije Slovenske prosvetne zveze pa hkrati s čestitkami ob visokem jubileju izražam iskreno željo, da bi se brnško društvo čim prej spet znašlo v krogu naših aktivnih prosvetnih društev in pevskih zborov.

Nedeljska proslava 70-letnice SPD „Dobrač“ na Brnci to željo vsekakor upravičuje, saj so prav ob pripravah tega jubileja dokazali, da znajo pripraviti odlično prireditev, dasiravno v tem trenutku sami nimajo aktivnih skupin, so pa brez dvoma dobri organizatorji, kar je za sleherni organizacijo najvažnejše. Tako so v kulturnem sporedu nastopali moški zbor Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ iz Bilčova pod vodstvom Joška Boštjančiča, instrumentalni ansambel „Drava“ SPD iz Borovlj ter recitator inž. Tonči Schlapper. Čeprav gostov, pevskega zbora iz Kranjske gore zaradi obolenosti zborovodje, ni bilo, je spored bil za vse udeležence proslave lepo doživetje. Tako pevci kot ansambel „Drava“ sta izvajala ubrano petje in glasbo, posebno umetniško pa je odlomke Cankarjevga Hlapca Jerneja bral Tonči Schlapper.

Proslava 70-letnice SPD „Dobrač“ na Brnci je bila gotovo spodbudna za nadaljnje delovanje in aktiviranje lastne dejavnosti v tem kraju in okolici. Zakaj ljudi, ki se zanimajo za slovensko kulturo je še dovolj. In tudi volje je dovolj, kajti spontano petje, ki je po prireditvi še donelo, je zgovoren dokaz, da je slovenska pesem in kultura na Brnci še živa. S pomočjo vseh je ob 70-letnem jubileju SPD „Dobrač“ na Brnci možno pričakovati novo obdobje slovenske prosvete v tem kraju. To bi vsekakor bilo najlepše darilo slovenskim rojakom ob tem uglednem jubileju.

Zloba ali nevednost?

Pred nedavnim smo poročali o tragični smrti bilčovskega podžupana Lorija Šavnika. O tem žalostnem dogodku je minulo soboto poročala tudi celovška KTZ, ki je med drugim v poročilu o pogrebu zapisala, da je od pokojnega Šavnika v ganljivih besedah vzel slovo bilčovski župan Lorenz Schellander. Ob „znanem“ pobratimstvu socialistične z ostalimi koroškimi strankama, se ne čudimo, da ljudje okoli koroškega socialističnega glasila KTZ, ki poslušno hlapčujejo nacionalističnim naredbodajalcem, živijo v čudnih predstavah, češ da so samo še pripadniki troedine nemško-nacionalistične koalicije mero-dajni o usodi Koroške. Prav ta miselnost je po vsej verjetnosti tudi vzrok, da je takozvano socialistično glasilo prišlo do zaključka, da je bilčovski župan ÖVP-jevec Lorenz Schellander.

Zgleda, da je glasilu socialistične stranke, celovškemu dnevniku KTZ, položaj bližnje bilčovske občine, ki ima socialistično večino, tako tuj, da niti ne ve, da je župan te občine socialist Hanzij Ogris, ki se javno priznava za pripadnika slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Naše prebivalstvo, ki je bralo ta članek se upravičeno sprašuje, ali gre tu za zlobno dejanje ali za neupravičljivo nevednost. Oboje je seveda obsojanja vredno.

Uspeli koncert v slikah

V zadnji številki našega lista smo poročali o uspeli manifestaciji slovenske pesmi v Železni Kapli. Tokrat vam to prireditev predstavimo tudi v slikah. Zgornja slika prikazuje zaključni skupni nastop vseh pevskih zborov, spodnja pa nastop mešanega pevskega zbora SPD „Zarja“ v Železni Kapli pod vodstvom pevovodje Joškota Wrolichja. (Foto: Franc Perdan)

Protest delavcev kulturnih zavodov v Kranju

Delavci kulturnih zavodov v Kranju — gorenjskega muzeja, osrednje knjižnice, Prešernovega gledališča, Zavoda za spomeniško varstvo in občinske ZKPO so se na svojem protestnem zborovanju dne 15. 9. 1976 pridružili številnim protestom po Sloveniji in Jugoslaviji in sprejeli izjavo solidarnosti z bojem koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov za njihove pravice.

V izjavi je med drugim omenjen plebiscit leta 1920, ki je bil sprejet samo iz tega razloga, ker so že tedaj priznali obstoj dveh etničnih skupin na Koroškem. Po plebiscitu je germanizacijski pritisk dosegel svoj višek po pridružitvi Avstrije k nemškemu rajhu leta 1938, kar je pomenilo za koroške Slovence konec vsake slovenske besede, slovenskega tiska in organizacij. Zato ni naključje, da so se začele partizanske akcije na južnem Koroškem že leta 1942, ki so zahtevale na stotine žrtv. Po Drugi svetovni vojni leta 1955, je bila podpisana avstrijska državna pogodba, ki je Avstriji zagotovila predvojne meje in hkrati obveznost (v členu 7), da zagotovi avstrijskim državljanom slovenske in hrvatske manjšine popolno enakopravnost. To pogodbo je sopsodpisala tudi Jugoslavija in zato danes po 21 letih lahko upravičeno zahteva izpolnitev vseh sprejetih obveznosti. Seveda Jugoslavija danes ne more dovoliti avstrijskim težnjam, da bi prišlo do revizije določil državne pogodbe.

Ne le da Avstrija ni težila k izpolnitvi sprejetih obveznosti, marveč je z različnimi ukrepi postopoma poslabševala položaj narodnostnih skupnosti in stalno ter sistematično rušila vse pridobitve, ki so si jih le-te pridobile v protifašističnem boju. Tako je v letih 1958-59 bila odpravljena obvezna splošna dvojezična šola, istočasno je bila zmanjšana tudi pravica nastopati v slovenskem jeziku pred sodišči od tedanjih devetih, le še na tri sodne okraje (Borovlje, Pliberk in Železna Kapla). Tudi manjšinski zakon iz leta 1972 o dvojezičnih topografskih napisih je zaradi izbruhov nemških nacionalističnih elementov ostal neizpolnjen. Viške kršitve državne pogodbe pa predstavljata v letošnjem letu sprejeta zakona o narodnostnih skupinah in o ljudskih štetjih. Zadnji naj omogoči ugotavljanje manjšine, kar pa predstavlja njen genocid. Za-

kona predstavljata največji udarec naši narodnostni skupnosti na Koroškem v povojnem obdobju. Po več kot po dveh desetletjih naj bi se torej ugotavljalo, kje sploh Slovenci so, kje jih še kaj je in kjer jih je vsaj približno 25 odst. celotnega prebivalstva, na bi jim pripadale nekatere pravice o narodnostnih skupnostih. To pa predstavlja novi korak k likvidaciji slovenstva na Koroškem. Upravičeno si zastavljamo vprašanje, kaj bi storila republika Avstrija, ko bi Italija želela uveljaviti podobno institucijo za Južno Tirolsko, s katero bi hotela odvzeti manjšini njihove pravice.

Namesto, da bi avstrijske oblasti ščitile narodnostno skupnost pred nemškim šovinizmom, kažejo nedavni dogodki v Skocijanu, da se avstrijsko orožništvo postavlja na stran šovinističnih sil in proti slovenski narodnostni skupnosti.

Delavci kulturnih zavodov v Kranju so zaključili svoje protestno pismo z ugotovitvijo, da je boj narodnostnih skupnosti v Avstriji njihova zakonita in splošno priznana pravica. Naša dolžnost in pravica pa je, da jim v tem boju za samoobrambo in samoohranitev vsestranske pomagamo.

VISOKO PRIZNANJE

Deželnemu sekretarju Williju Justu (54), in namestniku osrednjega tajnika Sindikata gostinskih delavcev Francu Erwinu Niemitzu (40), je zvezni prezident podelil zlato častno odličje. To visoko odličje je osebno predal odlikovancema namestnik kanclerja socialni minister inž. Häuser.

Oba odlikovanca sta rojena na južnem Koroškem: Willi Just v Borovljah, Franz Erwin Niemitz pa na Bistrici pri Pliberku.

Teden gradbenega varčevanja od 22. septembra do 1. oktobra 1976

Med posledicami, ki jih je zapustila druga svetovna vojna, je bilo posebno občutno pomanjkanje stanovanjskega prostora. Da bi se omogočila gradnja novih stanovanjskih objektov, so se razvile in uveljavile različne oblike oskrbovanja s potrebnimi denarnimi sredstvi. Ena najbolj priljubljenih in tudi najugodnejših oblik je tako imenovano gradbeno varčevanje. Na tem področju se je močno uveljavila zlasti tudi Gradbena hranilnica avstrijskih hranilnic (Bausparkasse der österr. Sparkassen).

V Avstriji znaša število sklenjenih pogodb za gradbeno varčevanje trenutno 1,3 milijona; denarni zavodi in gradbene hranilnice pa so si zastavile cilj, da bi število pogodb zvišali na 2 milijona. Ker pa so prednosti in ugodnosti te oblike varčevanja v širših krogih še premalo znane, prireja Gradbena hranilnica avstrijskih hranilnic skupaj z deželno zvezo koroških hranilnic poseben „teden gradbenega varčevanja“, katerega namen je nuditi prebivalstvu čim obširnejše informacije.

Temu namenu je služila tudi tiskovna konferenca, ki jo je priredila gradbena hranilnica prejšnjí teden za koroški tisk. Poslovodja BSPS dr. Paul Oppitz je ob tej priložnosti med drugim povedal, da gre letno preko gradbenih hranilnic okoli 8 milijard šillingov v gradbeno gospodarstvo, to je več kot v te namene prihaja iz javnih sredstev. Pomena tovrstnega varčevanja se zaveda tudi država, ki je svoječasno uvedla posebno premijo in s tem napravila gradbeno varčevanje še bolj privlačno. S 1. januarjem 1977 bo ta državna premija sicer znižana od dosedanjih 25 na 17 %, vendar pa bodo tisti, ki so varčevalne pogodbe sklenili še pred letošnjim junijem, tudi v

bodoče deležni zvišane premije. Brez dvoma bo ta oblika varčevanja tudi v bodoče še dovolj „donosna“, poleg tega pa varčevalcem po poteku pogodbenega roka (to je 5 do 6 let) privarčevanega denarja niti ni treba „investirati“ v gradnjo, marveč z njim prosto razpolagajo.

Sicer pa ta način oskrbovanja denarnih sredstev za gradnjo ni omejen na Avstrijo. Gibanje gradbenega varčevanja je razširjeno tudi v mnogih drugih evropskih državah in se prav danes zaključuje na Dunaju 5. evropski kongres evropskega gradbenega varčevanja. In še podatek v številkah: evropsko združenje gradbenih hranilnic zastopa 31 milijonov varčevalcev, skupna vsota hranilnih vlog pa znaša približno 1260 milijard šillingov.

Tudi poleti kulturno delo ne počiva

Prejšnja leta se je prosvetno delo po navadi preko poletja nekoliko umirilo, vendar letos naši kulturni delavci niso prišli do zaslužnega počitka. Tako je bilo tudi v Pliberku.

Začetkom julija je bila igralska skupina Oder 73 — SPD „Edinosli“ v Pliberku povabljen v Mariborsko unionsko dvorano, kjer je 500 navdušenim gledalcem predvajala kabaret „1×1=1“. Nekaj dni za tem je z istim komadom Anite Hudl gostovala v Dornavi, kjer je pred zbranimi brigadirji (med njimi so bili tudi mladinci iz Wiesbadna v ZRN) satirično prikazala dogajanje na Koroškem.

15. julija so pliberški otroci že četrtič šli na letovanje v Novo Baško. Pred štirimi leti je učitelj Mirko Kerč prvič zbral otroke, 15 po številu, ki so mogli pod ugodnimi pogoji letovati v Celjskem domu v Novi Baški na otoku Krku. Za to

akcijo zbira Slavistično društvo v Celju pri svojih članih denar. Lani in letos pa je v Pliberku organiziralo letovanje Slovensko prosvetno društvo „Edinost“. Tako je letos 30 otrok iz Pliberka in okolice videlo prelepi modri Jadran in si nabiralo potrebnega zdravja. Štiriinajst dni, ki so bliskovito potekali, so naši otroci ob kopanju in igri preživeli skupno s 120-imi otroci iz Celja.

22. avgusta se je dvajset otrok polnih dobre volje in pričakovanja odpeljalo z omnibusom v Preddvor, da bi se tam v folklorni koloniji naučili folklornih plesov. Že sprejem v Preddvoru — mnogo gledalcev, televizija, otroci — je bil tako prisrčen, da so se takoj počutili domače. Otroke je pozdravil ravnatelj osnovne šole „Matija Valjavec“ v Preddvoru prof. Vinko Jenko, nakar so si naši otroci izbrali sovrstnike, pri katerih so nato pre-

živeli teden dni. Dopoldne so otroci pridno vadili in se naučili dveh plesov — Šuštarški in Kovtr šivati, popoldne pa je bilo rezervirano za igro in razvedrilo. To, kar so se otroci v enem tednu naučili, so potem pred svojimi starši, ki so prišli posebej za to v Preddvor ter pred številnimi domačini in tujimi gosti, pokazali ob jezeru v Preddvoru. Otroke v Preddvor je spremljala Anita Hudl. Tudi igralska skupina Oder 73 je nadaljevala svoje delo. 27. avgusta je nastopila pred polno zasedeno avlo osnovne šole v Preddvoru. 17. septembra pa so člani Odra 73 nastopili ponovno s kabaretom v Šenčurju.

14. NOVEMBRA NA IZLET PO SLOVENIJI

s Slovenskim prosvetnim društvom „Jepa“ Loče nad Baškim jezerom. Odhod ob 6. uri zjutraj v Ločah.

Prijave: J. Wrolich
tel. (0 42 54) 21 42

Zemlja se noče umiriti

V zadnji številki našega lista smo na kratko poročali o zadnjih močnih potresnih sunkih v Furlaniji in Posočju, ki pa smo jih močno zaznali tudi na Koroškem. V zadnji potresni katastrofi so se ponovno odprle rane pustošenja zlasti v Furlaniji in v Posočju, kjer je bil ves vložen trud, ko so popravili poškodovana poslopja, zaman. V Italiji resno premišljujejo, ali se sploh še izplača obnoviti porušena mesta in vasi. Trenutno so vse prebivalce opustošenih krajev preselili v hotele in druge turistične zgradbe na severnem Jadranu. Mnogo teh nesrečnih ljudi se je tudi preselilo k sorodnikom in znancem, veliko pa jih je odšlo k svojim sorodnikom, ki so zaposleni v inozemstvu. Trenutno so evakuirali že okrog 50 tisoč potresnikov, ki sedaj s skrbjo v srcu čakajo na odločitev oblasti ali bodo še sploh kdaj mogli živeti v svojem rodnom kraju. Zlasti za številne kmete, ki so srečno živeli v svojih gorskih vaseh, je to vprašanje življenjskega pomena. Od 6. maja naprej, ko je bil tisti grozni potres, ki je zahteval skoraj 1000 smrtnih žrtev, se v Furlaniji in v Posočju zemlja še ni umirila. Kar naprej pretresajo bolj ali manj močni sunki zemeljsko površino. Ljudje se s skrbjo sprašujejo, kdaj bo konec te nevarnosti, kajti od tega odvisijo vsi nadaljni ukrepi. Trenutno je še vse nejasno in zamotano, skratka žalostno.

Tudi v Posočju, to je na jugoslovanski strani, je potres po večini porušil tudi to, kar so si ljudje po po-

tresu 6. maja spet obnovili. V Breginju, ki ga štejejo med najlepše slovenske vasi je porušeni vseh 58 hiš. V Posočju je trenutno na razpolago okrog 200 avto-prikolic, v katerih imajo prebivalci svoje trenutno zatočišče. Namesto da bi v Podbeli in v Breginju obnovili porušeni vasi, bodo tam do 10. novembra postavili 300 montažnih hiš. Sploh bo preskrbljeno, da bodo prebivalci v Posočju do zime na toplem in pod streho. Za poslopja, ki se še dajo popraviti, so na razpolago premostitvena posojila.

Tudi sosednjemu Bohinju potres ni prizanesel. Stavba gozdarsko-kmetijske zadrage v Srednji vasi, ki so jo deloma izpraznili po majskem potresu, je bila tokrat tako poškodovana, da jo bo treba porušiti. V ostali Sloveniji so sicer čutili potres, vendar ni naredil škode. Tudi bojazen, da bi se najvišji dimnik v Evropi, ki meri 360 metrov, katerega so pred nedavnim zgradili v Trbovljah, podrl ali poškodoval, je bila popolnoma neupravičena, dimnik-velikan je tudi tokrat uspešno preživel zibanje tal in na njem ni nobenih znamenj o morebitnih poškodbah.

Pri nas na Koroškem smo sicer močno čutili potres, vendar ni naredil posebne škode. Edino v Dolah pri Vrbi se je zrušila kajža in pod seboj pokopala staro ženo, ki pa so jo živo in zdravo rešili iz objema ruševin. Razen novih razpok, ki so nastale v zidovih, je torej pri nas na Koroškem šlo vse gladko.

Loče nad Baškim jezerom

V nedeljo popoldne smo spremili k zadnjemu počitku na loško pokopališče 69-letno Katarino Triesnig iz Loč nad Baškim jezerom. Čeprav ni pripadala naši narodni skupnosti, je v najhujšem času slovenske zgodovine v času Hitlerjeve tiranije, v nemških taboriščih delila usodo slovenskih izseljencev. Sledila je svojem možu z otroci v pregnanstvo, kjer je okusila tegobe kar treh taborišč.

Ob odprtem grobu se je zbrala velika množica pogrebcev, med njimi mnogo bivših izseljencev, ki so prišli iz vseh treh dolin — Zile, Roža in Podjune, da se poslovijo od nekdanje sotrpinke. V imenu slovenskih izseljencev se je od rajne poslovil predsednik Zveze slovenskih izseljencev Lovro Kramer, domači pevci pa so v slovo zapeli pesem žalostinko. Pogrebne obrede je opravil domači župnik Škofic.

Triesnigovo mater bomo ohranili v lepem spominu, otrokom in sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje.

Z mariborskimi planinci na Dobraču

V soboto 11. septembra je Planinsko društvo Maribor-Matica organiziralo planinski izlet na Dobrač in na območje Zajzere v Viševski skupini Zahodnih Julijskih Alp. Na Dobrač so mariborske izletnike spremljali naši planinci, ki so se pri poslopju, kjer pobirajo cestnino priključili Mariborčanom. Od zgornjega parkirišča na Trati (Roßtratten, 1743 m), do kamor vodi iz Beljaka lepa sodobno zgrajena gorska cesta, so se izletniki podali peš. Pri vzponu jih je spremljala gosta megla, tako da so komaj naši planinsko kočo Ludwig-Walter-Haus tik pod vrhom Dobrača (2167 m).

Pogorje Dobrača spada v Ziljske Alpe. Od glavnega grebena Ziljskih Alp ga loči potok Čajna in Bela (Fellach). Poleg Obirja smatrajo Korošci za „koroški Rigi“ tudi Dobrač, ki tvori z Rdečo steno (Rote Wand, 1532 m), Babo (Wabenriegel, 1445 m), Golim vrhom (1290 m) in Volčjo jamo (925 m) svojo posebno gorsko gmoto, kateri nemško govoreči sodeželani pravijo Villacher Alpe. Posebnost Dobrača je nad 160 metrov visoki televizijski stolp in pa dve cerkvici, ki se ponajša s tem, da sta najvišji v Evropi. Ena je nemška druga pa slovenska. Slovensko so zgradili 2 leti pred nemško, leta 1690. Zgraditi jo je dala Suzana Broj iz Beljaka, medtem ko so nemško cerkvico postavili rudarji iz bližnjega Plajberka.

Razgled z Dobrača je menda najlepši in največjačnejši v Vzhodnih Alpah in sega od štajerskih gora do Visokih Tur in čez Karavanke v Julijske Alpe z mogočnim Triglavom na čelu. Na zahodu sega pogled celo do Marmolate v italijanskih Dolomitih. Izredno lep je pogled tudi po Koroškem, kjer vzbujajo posebno pozornost slikoviti Rož in Zila, z Osojskim, Vrbskim, Baškim jezerom, katerim se je pridružila še zajezena Drava, ki tvori sedaj jezerom podobne površine. Medtem ko je Dobrač proti severu kolikortoliko položen, je proti jugu to se pravi proti reki Zili zelo strm in prepaden, kar spominja na strašni potres leta 1340, ko so se odtrgali južni obronki Dobrača, katerih skalnate mase so zasule več vasi v dolini. Medtem ko je na južni strani potres zahteval na stotine človeških žrtev, pa grozijo na severni strani Dobrača snežni plazovi, ki so terjali že na desetine smrtnih žrtev. Da bi odstranili nadaljno nevarnost, gradijo na tem po plazovih ogroženih pobočjih zapreke, ki branijo snegu, da bi zdrsnil oziroma zgrmel v dolino. Kljub tem zaprekam pa je nevarnost plazov še vedno velika, tako da pride večkrat do evakuacije Plajberžanov. Torej Dobrač ni tako dobra gora, kot že ime pove, nasprotno velja le-ta za najbolj usodepolno goro v Evropi, saj ima na vesti že okrog tisoč, če ne še več človeških žrtev, ki gredo na račun nekdanjega potresa in številnih uničujočih snežnih plazov. Morda pa je dobra gora zaradi tega, ker skriva v svojih nederjih zdravilno toplo vodo, ki prihaja v Toplicah in v Plajberku na dan v obliki termalnih vrelcev. Zadnji potresni sunki v epicentrom v sosednji Furlaniji so močno razburili duhove, češ da je Dobrač spet v nevarnosti da se podere in zgrmi v dolino. Prepričani smo, da je ta bojazen neupravičena, kajti tisto kar je bilo dejansko nevarno da se odtrga, je že pred več kot 600 leti zgrmel v dolino. To samo na kratko o našem Dobraču.

Kot smo že prej omenili Mariborčani niso imeli sreče z vremenom. Čudovitega razgleda, ki ga ob lepem vremenu nudi, torej niso bili deležni. Šele na povratku blizu Trate, se je odprlo nebo proti vzhodu, tako da so se vsaj malo naužili razgleda, ki se jim je nudil na lepa koroška jezera. Na muli, kjer pobirajo cestnino, so se naši planinci ločili od Mariborčanov, ki so nadaljevali pot v Zajzero in prenočili v planinski koči Rif. Attilio Grego. Naslednjega dne so se nekateri povzpeli na Poldnašnji Spico (Jof di Miezegnot, 2087 m), na povratku pa so še obiskali Višarje, kjer so lahko ugotovili, da je močni sobotni potres poškodoval tudi višarsko cerkev, saj sedaj v stolpu zijajo široke razpoke. Na povratku skozi Koroško so se ustavili na Reki v gostilni pri Primiku, kjer so se okrepčali in se ponovno srečali ter poslovili od koroških planincev.

IVAN CANKAR

Zgodbe iz doline šentflorjanske

„Kaj me ne poznate, gospod župnik?“ je vprašal smehljaje, z zelo prijetnim, mehkim glasom. V tej lepo zvaneči mehkobi je bilo celo nekaj plahosti, ki je bila odnosa neznanca pač še izza življenja.

„Ne, prijatelj, ne poznam te!“ je odgovoril župnik odkritosrčno. „V tvoji suknji je bil listek z imenom „Polikarp“; ampak takega imena, oprosti, ni imel še živ človek na svetu. Pač sem že krstil tisoč ljudi v dolgih dneh svojega pastirovanja, toda ne spominjam se, da bi bil kaznoval nedolžnega človeka z imenom Polikarp...“

Resnično se je vzdignil neznanec na odru, uprl se je ob desni komolec, sklonil se je bliže k župniku, svetle oči so bile zdaj široko odprte.

„Domislite se, gospod župnik, domislite se!“

V enem samem trenutku je preletel župnik v svojih mislih dolgo vrsto let ter se je ustavil v davni preteklosti. Ustavil se je — kri mu je ginila iz lic in začel se je tresti po vsem životu. Iztegnil je roko proti neznanecu in se je umikal z okornimi nogami.

„Ali ste se domislili, gospod župnik?“

Smehljaj na ustnicah neznanca je bil še bolj prešeren, že je bil zloben, nekaj sovražnega se je svetilo v očeh.

„Ali ste se domislili?... Zdaj sem prišel, da narediva račun. Dolga je bila cesta in skoro sem se bal, da ne izgrešim cilja, ali da ne obležim tam kje v jarku. Natanko ob pravem času sem dospel, kakor da bi bil izračunal na minuto; toliko da so me še nosile noge in niti moči nisem več imel, da bi si bil poiskal pošteno vzglavje... Vedel sem, da pridete nocoj, in lepo je, da ste prišli... Narediva račun!“

Skrčil je tudi kolena, vzdignil se je čisto na odru in se je napravljal, da bi vstal.

Župnik je iztegnil obedve roki in je pokleknil.

„Usmili se v imenu božjem, usmili se starca!“

V istem hipu je legel neznanec na oder, glava je udarila ob les in nato je ležal iztegnjen, roke ob životu, popolnoma kakor prej; tudi oči so se zaprle in le skozi ozko špranjo je gledala motna, mrtva belina.

„Tebi, o Bog, čast in hvala!“ je zavzdihnil župnik. Pot mu je lil od čela, tresel se je po vsem životu, in ko je vstal, je komaj premaknil nogo; šel je sključen, težko sopeč, kakor devetdesetleten stavek, ki gleda v tla in išče groba...

Ob durih je bilo v izdolbenem črnem kamenu par kapljic blagoslovljene vode. Župnik je pomaknil vanjo prste in se je najprej pokrižal, nato je poskropil v znamenju križa tudi mrtveca.

„Počivaj v miru!“

Naglas je izpregovoril, toda nič vere ni bilo v tem glasu, trepetajočem od groze. Poslednjikrat se je ozrl na mrtveca in zdelo se mu je, da strmi vanj skozi špranjo med trepalnicami...

Se svetlejša je bila mesečina, ko se je vračal župnik preko pokopališča. Jasnó je bilo kakor podnevi; sence so bile bolj krepko začrtane, svetloba je bila žarnejša nego v soncu; razdalje so se izpremenile; vse stvari so bile bližje in manjše. Tam v dolini je ležala vas in bele hiše so bile tako blizu in tako majhne so bile, da bi se človek sklonil ter pokrtil z dlanjo vso dolino.

Župnik je zaprl železna vrata in se je vračal počasi ob zidu, ob vrtu proti farovžu. Zelo dolga se mu je zdela pot in truden je bil. Ko je dospel na dvorišče, je stopal potihoma in oprezno, da bi ne hreščal pesek pod koraki. Prav tako potihoma in oprezno je odpiral duri, da bi se morda ne vzdramila kuharica, poslušala še v polspanju, nato poskočila strahoma ter prižgala svečo. Plazil se je po stopnicah, kakor tat je odpiral duri v spalnico. Ves utrujen in bolan je sedel na stol poleg postelje in je zakril obraz z rokami.

„Hudo si me kaznoval, o Gospod!“

Danilo se je komaj, ko so sedeli v kuhinji hlapec, kuharica in dekla.

„Take noči še ni bilo!“ je zavzdihnila kuharica. „Kaj nisi slišal, Miha, kako je hodilo po dvorišču, po stopnicah?“

Tudi Miha je bil ves zaspan in zlovoljen, kakor po prečuti noči.

„Seveda sem slišal! Mimo okna je šlo, prav dobro sem videl, ko sem se nenadoma vzbudil; tam na cerkvi se je zibala senca ob zidu...“

„Poslušam, poslušam,“ je pripovedovala dekla, „in slišim, kako se plazi mimo okna kakor tat. Kri mi je zastala — vedela sem precej, da hodi okoli tisti razbojnik, ki je umrl ponoči v hlevu, Bog mu daj večni mir in pokoj! Od strahu si ne upam dihati; on gre prav mimo okna, zadene se s komolcem obnje in gre dalje. Daleč je že bil, ko vstanem in vžamem molek in stopim k oknu. Kaj sem videla tedaj, o ljudje krščanski? Nekdo hodi po pokopališču, postane pred velikim križem, odpre duri v mrtvašnico. Tisti človek je bil, ki je umrl ponoči v hlevu...“

Vsi trije so se pokrižali.

„V tej hiši ni vse po pravici!“ je govorila kuharica tiše, skoro šepetaje. „Zakaj je prišel naravnost v farovž in je umrl tam, tebi nič, meni nič? Pa zakaj se plazi zdaj tod okoli, ne zadobi miru?“

Spogledali so se in vsem trem je zaključala v srcu ista misel.

„Nocoj ne bom zatisnila očesa!“ je potožila dekla. „Zakleni, Miha, zakleni varno vse duri — Jezus, če bi prišel v sobo, stopil k postelji! Razbojnik je bil v življenju...“

Miha je stresel z glavo.

„Ne pomaga nič, zapirati duri... Ko sem bil v mestu, pomislite, kaj se je zgodilo tam. Leži v mrtvašnici družba mrličev, brezbožnih ljudi, potepuhov, ki so si bili sami končali življenje z neverno roko. Trdno so bile zaklenjene duri — toda zjutraj, glejte, leži pred durmi, ves potolčen, star in nemaren žid. Ponoči, opolnoči, so ga bili pretepli tovariši ter so ga vrgli iz mrtvašnice, ker je bil ostuden in je dišal neprijetno. Taki so ljudje!“

Kuharica se je stresla od groze.

Otroka ne smemo strašiti

So starši, ki straše majhne in naivne otroke z duhovi, cigani, čarovnicami in podobnim, da bi jih na ta način prisilili, da bi bili poslušni ali da bi se učili. Nervozni starši pogosto želijo imeti mir, posebno še, če imajo obiske ali nameravajo iti z doma. Zato pretijo neposlušnemu otroku z raznimi strahovi, samo da bi s tem zaposlili njegove misli in ga umirili. Tak postopek pa vzbudi v otrokovi domišljiji strah. Otrok se počuti nezaščitenega, zapuščenega in počasi začne dvomiti v iskrenost svojih staršev in okolja.

Zaradi takšnega načina vzgoje postane otrok sčasoma nervozen in preobčutljiv. V sanjah ima privide, ki ga plašijo in se zaradi tega prebujajo, drhti, joka in od strahu ne more ponovno zaspati. Tedaj ne pomaga nič drugega, kot da otroka prepričamo, da strahovi ni, torej moramo svojo prejšnjo izjavo umakniti, kar pa je pogosto zelo težko.

Ko je otrok enkrat že preplašen in se boji noči in samote, lahko ta strah izbijemo iz njegove domišljije samo s potrpežljivostjo in prepričevanjem. Otroku moramo enostavno reči, da se je smešno bati strahov, saj se tudi mi ničesar ne bojimo. Sprehoditi se moramo z njim po mračnih sobah in drugih prostorih, katerih se boji. Na ta način ga bomo prepričali, da je noč prirodni pojav, prav tako kot je dan.

Staršem bo preplašen otrok povzročil precej nevšečnosti. Ne bo pustil, da bi starši zvečer odšli od doma brez njega, jokal bo in ne bo hotel mirno zaspati. Zato ga moramo prepričati, da je že velik, razumen otrok, ki posluša nasvete in zahteve staršev. Če je otrok razvjen, bomo še težje uspeli. Potrebno bo več potrpljenja, takta, pazljivosti in ljubezni.

Poskusite!

SVINJSKI PAPRIKAŠ S STROČJIM FIŽOLOM

Potrebujemo 2 žlici masla, 2 čebuli, 50 dkg svinine, sol, žličko rdeče paprike, žlico moka, česen, paradižnik, pol litra konzerviranega fižola, zelen peteršilj.

Na maslu zarumenimo čebulo, dodamo zrezano meso in papriko ter pokrito dušimo. Ko je meso na pol mehko, ga potresemo z moko, prepražimo, dodamo česen in paradižnik, zalijemo z vodo in prevremo. Ko je meso mehko, pridenemo stročji fižol. Pred serviranjem dodamo zelen peteršilj, jed lahko izboljšamo s kislo smetano.

REZANČNI NARASTEK

Potrebujemo 40 dkg testenin, 15 dkg margarino, 4 do 5 jajc, 15 dkg skute, 10 dkg rozin, vanilij sladkor.

Penasto umešamo margarino, sladkor in rumenjake, dodamo zdrobljeno skuto, rozine in dišave. Masi rahlo primešamo sneg beljakov in kuhano, ohlajeno testenino. Pripravljeno maso damo v pomaščen in z drobtinami potresen pekač.

Drobna zelenjava v zmrzovalni skrinji

Ko si nakupujemo ozimnico ali ko po vrstovih paberujemo še za poslednjimi ostanke vrtnin, ne pozabimo tudi na zelenjavni drobižek, brez katerega je sicer mogoče kuhali, vendar manj dobro. Tudi to drobno zelenjavo je mogoče shraniti v zmrzovalnih skrinjah, ki jih ima pri nas že vse več gospodinjstev.

Ugodno je tako shranjevanje „na veliko“ še zlasti zato, ker zamudno delo čiščenja in sekljanja opravimo naenkrat, za vso zimo.

NAJPREDI PETERŠILJ

Ko ga zeme de sneg ali zemlja zmrzne, da je trda kot rog, pridemo težko do peteršilja. Na trgu je sicer na voljo skoraj vedno, toda koreninice so drage, zelenje oskubljeno, borno. Zdaj se še košati in hitro si nas mukajmo ali nabavimo drobnih vejic, jih operimo, razgrnimo in osušimo. Nato jih denimo v večjo plastično vrečko, zamrzimo in naslednji dan povaljamo z valjarjem. Lišči se fino zdrobijo in odpade drobno rezanje, kadar se nam najbolj mudi. To opravimo na hitro, da se peteršilj ne začne taji. Potem ga spravimo v kozarec, ki se zapira s pokrovom in postavimo nazaj v skrinjo. Pozimi ga z žličko po potrebi zajemamo iz kozarca.

Drobno rezan peteršilj potrebujemo tudi za razne vrste solat. Če ga zmešamo z limoninim sokom, denemo v posodo za zmrzovanje, so peteršiljevo-limonine kocke kot nalašč za dodajanje marinadam, ki jih pripravljamo za beljenje. V plastični vrečki spravljene ne zavzemajo veliko prostora.

Sesekljan peteršilj v kombinaciji s paradižnikom nam izboljša vsako zelenjavno juho, dodajamo ga nekaterim omakam ali ga primešamo jogurtu ali majonezi, ki ju polijemo po solati. Kako ravnamo?

PARADIŽNIK IN JUŠNA ZELENJAVA

Paradižnik položimo v krop, ga čez nekaj časa denemo v skledo in mu slečemo kožo ter izrežemo trše dele pod pecljem. Narežemo ga v večje kose in zmešamo s mešalcem. Dodamo zelen zrezan peteršilj, napolnimo v prazne jogurtove kozarce, zavežemo in postavimo k ostali zelenjavi v skrinjo.

Ob peteršilju se spomnimo še zmlate jušne zelenjave, ki jo dobro poznajo gospodinje iz vojnih časov. Skoraj vsaka si jo je namlela za zimo, seveda hudo slano, saj ni bilo na voljo drugih možnosti za konzerviranje. V skrinji sol ni potrebna, postopek priprave pa je enak. Torej peteršilj in zelena s koreniko in zelenjem, zrel paradižnik, korenje, čebula, por, vsakega enaka količina, manjša cvetača in še začimbe — česen, majaron, timijan — vse enkrat ali dvakrat zmeljemo v strojčku za meso, dobro premešamo, napolnimo v manjše posodice ali pripravimo

večje ledene kocke. Take kocke dodajamo pozimi čistim kokošjim ali govejim juhama iz vrečke, ki jih zelenjava izredno izboljša. Zmleta zelenjava je odlična za srbski pasulj in ričet, za vse zelenjavne juhe in še kam pristaja.

Kaj pa paradižniki, ki še samevajo na golih steblih? Obrane cele sadeže poberejo in shranimo v temen topel prostor. Ko se obarvajo, vsakega posameznega zavijemo v aluminijevo folijo in z njimi zapolnimo praznine v skrinji. Pred uporabo jih podržimo za nekaj časa pod toplo vodo, olupimo, kožica se da z lahkoto odstraniti, in še zmrznjene narežemo na rezine. Naložimo jih v skledo in polijemo s solatnim prelivom, kjer se počasi odtajajo. Ponudimo jih takoj, da ne izgubijo preveč tekočine.

JAJČEVCI ZA ZIMO

Še jajčevci za presenečenje: v skrinji si jih ohranimo in jih postavimo na mizo sredi zime, za redke priložnosti ali praznovanja.

3 večje jajčevce operemo, prerežemo, kožo nabodemo in denemo na vroče olje. Pravtako operemo 6 mesnatih paprik in oboje počasi pečemo, da se zmehča. Jajčevcem in papriki slečemo kožico in jih drobno zrežemo ali zmešamo v mešalcu. Naložimo v

manjše kozarce in shranimo. Pred uporabo zelenjavo odtajamo, posolimo, dodamo tanko zrezano čebulo, nekaj olja in namažemo na toast, ki ga ponudimo kot predjed. Pikantni drobni okraski mu dajo svojevrsten okus in vablljiv videz. Če pa jajčevcem primešamo malo limoninega soka ali kisa, zamenjajo kisle kumarice ali gobice in nevsakdanje dopolnijo hladne narezke ali drobne kruhke.

M. P.

Drobni nasveti!

- Modna novost so predpasniki iz istega blaga kot kuhinjske krpe. Čedni pa so tudi enobarvni, ki jih moremo okrasiti z zvoračastim blagom. Na predpasnik prišijemo na primer velik cvet in ga ob robih dobro zarobimo.
- Madeže od saj odstranimo z raztopino vinskega kamna ali z gosto kašo iz krede in bencina. Zatem dobro izperemo.
- Zadrge se pogosto zatikajo. Dobro bodo tekale, če jih včasih malo nadrgnemo z ostankom sveče ali s trdim milom.
- Plesniva mesta na tapetah premažemo s 5-odstotno salicilno raztopino. Premaz naj se posuši, nato s krpo prah odstranimo.

O črnem bezgu

Črni bezeg je zelo znana, vendar premalo upoštevana in še vedno ne dovolj raziskana zdravilna rastlina. V zdravilne namene uporabljamo skoraj vse dele rastline, najbolj znana pa je uporaba cvetov in plodov.

Cvetove nabiramo s peclji vred in sicer v času, ko se začne odpirati, avgusta, septembra in oktobra nabiramo popolnoma zrele jagode. Čaj iz bezgovega cvetja uporabljamo zlasti pri tistih prehladnih boleznih, pri katerih se moramo močno spotiti, recimo pri bronhitisu, kašlju, gripi, pri hudem nahodu, otežkočenem dihanju, astmi in pri vseh revmatičnih boleznih, pri katerih želimo z močnim potenjem doseči izločanje bolezenskih snovi. Čaj je priporočljivo piti tudi pri pomanjkanju izločanja seča zaradi zmanjšane delovanja ledvic. S potenjem namreč hitreje odvajamo strupene snovi iz telesa.

Jeseni je čas za obiranje bezgovih jagod. Paziti moramo, da nabiramo le zrele plodove, nezreli namreč povzročajo slabost in bruhanje. Bezgove jagode vsebujejo številne zdravilne snovi, med drugim jabolčno kislino, grenčico, baldrijanovo kislino, eterična olja, sladkor in druge snovi, hkrati pa tudi mnoge vitamine. Vitamine, ki so za naš organizem nujno potrebni, uskladiščimo za zimske čase, ko smo z njimi slabo založeni. In prav jagode nam pri tem lahko dobro pomagajo. Iz njih lahko naredimo čežano, ki ni le slastna jed, temveč tudi odlično sredstvo za odvajanje, posebej tedaj, kadar ne smemo uporabljati močnejšega odva-

jala (pri majhnih otrocih). Gosto tekoč sok iz bezgovih jagod uživamo pri nevralgijah, išijas, trganju. Te težave odpravimo, če dvakrat dnevno popijemo po 30 gramov soka. Sok in marmelado lahko shranimo tudi za zimski čas.

BEZGOVO VINO

V dovolj velik emajliran lonec natočimo 7 litrov sveže vode, stresemo vanj 2 kilograma sladkorja in tekočino zavremo. Nato jo shladimo, stresemo vanj 3 litre skrbno obranih bezgovih jagod in vse skupaj ponovno segrejemo, skoraj do vretja. Mešanico pokrijemo, jo shladimo, nato vanjo stresemo 2 dkg drobno zdrobljenega kvasa, dobro premešamo in prelijemo v eno ali de veliki stekleni posodi, zamašimo in napelujemo skozi prevrtan zamašek vrelno cev. Ta omogoča uhajanje ogljikovega dvokisa, po drugi strani pa preprečuje vdiranje bakterij ocetne kisline. Zato morata zamašek in vrelna cev dobro zapreti stekleno posodo. V „kolenu“ vrelne cevi mora biti vedno voda, ki prav tako preprečuje dostop bakterijam ocetne kisline. Cev pokrijemo z gazo. Vrenje poteka najbolje v prostoru, v katerem je temperatura 20 stopinj C, če pa bi bilo prehladno ali prevroče, bomo namesto vina dobili bezgov kis. Prve dni je vrenje precej burno, nato pa se umiri in po 8 do 10 tednih se tekočina v posodi počasi zbistri. Tedaj vino ločimo od droži in ga natočimo v očiščene steklenice, ki jih zamašimo in shranimo do uporabe.

„Tako blagoslovijo človeka in ga pokopljejo po krščansko, on pa, ne da bi mirno spal in čakal božje sodbe — o, zame ne bo več mirne noči; in pokopališče je tako blizu!... Če bi poskropili prag in okno z blagoslovljeno vodo?“

„Dobro bi bilo!“ je prikimal hlapec. „Ampak, po pravici rečeno, ne bojim se mrličev. Nikomur še nisem storil hudega, temu razbojniku celo ne. Tisti naj se ga boji, ki ima kaj na vesti!“

In spet so se spogledali vsi trije.

„Pojdi zdaj, Marta, pokliči gospoda!“

Miha je vstal in se je napotil v hlev, kuharica pa je šla buditi župnika. Težka ji je bila pot, noge so ji bile okorne od ponočnega, komaj prestanega strahu. Stala je nad stopnicami, ni si upala potrkati, še proti durim ne pogledati. Prijela je naposled za kljuko in se je zelo začudila; duri so bile samo priprte.

S plahim korakom je prestopila prag; prva soba je bila prazna. Potihoma, po prstih je stopala proti spalnici in srce ji je bilo težko, stisnjeno od groze, kakor ponoči, ko se je plazila skrivnostna senca mimo okna.

„Tod je hodil!“ je pomislila in se je pokržižala.

Tudi v spalnico so bile duri samo priprte. Odpahnila jih je narahlo ter je pogledala v izbo. Župnik je sedel na stolu poleg postelje globoko sključen, čelo skoro na kolenih in obraz zakrit z rokami. Obleden je bil, čevlji so bili rosnji in suknja je bila spodaj ob robu oblata; klobuk je ležal na tleh.

„Jezus, Marija in vsi sveti angeli božji!“

Z omahujočimi koraki se je vrnila kuharica v kuhinjo, sedla je na stol in dolgo ni izpregovorila besede. Naposled so se ji usle solze po licih.

„Molite, ljudje, molite za gospoda in za njegovo ubogo dušo!“

III

Stali so ljudje in so ugibali. Niso mogli ugeniti. Takega pogreba še ni doživela vas. Posegel je človek, da bi zgrabil skrivnost, no, segel je v meglo.

Vršilo pa se je po vrsti takole:

Navsezgodaj je prišel k župniku cerkovnik in je dejal: „Tistega potepuha, ki je poginil v hlevu brez zakramentov, zagrebemo pač kar tako in brez ceremonij, tja v kot, kjer so pokopani tatje in razbojniki...“

„Kako?“ je vzkipek župnik in je ves zardel. „Kako govoriš o krščanskem človeku? Da bi le prišel ponoči in te zgrabil za ušesa in te pošteno stresel! Nič brez ceremonij! Prišel je človek in je umrl v mojem hlevu in zatorej je moja skrb, da ga pokopljemo po človeško! Le brž se napravi in pokliči pogrebce, in v črno naj se oblečejo! In tudi pevcev poišči, da mu bodo zapeli na grobu, sam pa pojdi in mu zvoni z velikim zvonom, zato da zadobi njegova duša mir!“

Cerkovnik se je čudil in je šel po stopnicah in se je čudil zmerom bolj.

„Umrla je lani stara Kovaška, pobožna ženska, napol svetnica, pa ji nismo zvonili z velikim zvonom in nikogar ni bilo, da bi ji zapel na grobu. Tudi meni, kadar me pozove Bog, ne bodo peli. Tako pa pride potepuh, nevernik morda —“ Nejevoljno je stresel z glavo in na dvorišču je celo pljunil.

Takoj se je razleglo po vasi, po vsej dolini in celo preko hribov; nekaj neprijaznega je leglo na srca, zlovoljno so gledale oči.

„Prišel je bil ponoči, živa duša ne ve odkod, razcapan je bil in neumit in je poginil v hlevu kakor brezbožna žival. In glejte — zvoni mu na fari z velikim zvonom, črno oblečeni pogrebci nosijo rakev, spremlja jo župnik sam in ob grobu pojo pevci žalostinke... Čudna znamenja — nič dobrega ne hrani prihodnost!...“

K župniku je prišel mizar in se je odkril in poklonil na pragu.

„Rakev mi napravi!“ je zapovedal župnik. „Trdno in pošteno rakev, iz močnih hrastovih desk, tako da ne bo strohnela nikoli in da je v sto in dvesto letih ne bodo pregledali črvi! Lepo jo pobarvaj, tako da se bo svetila, in bel križ, velik bel križ napravi na pokrovu!“

Šel je mizar in se je čudil. Ko je stal pred hišo in tesal

rakev iz težke hrastovine, so prihajali sosede in so gledali s temnimi očmi.

„Kdaj, prijatelj, boš tesal meni tako rakev, tako lepo pooblabo in pobarvano, s tako velikim križem? In jaz sem krščanski človek, nikogar še nisem osleparil, z nikomer se še nisem tožil!...“

Zamolčko je zavnilo, razleglo se je glasneje, ves zrak se je stresel nad farno in se je tresel neprestano kakor v skrivnostni bojazni. Spogledali so se ljudje in so se odkrili; srca so bila težka, žalostnih slutenj polna...

Komaj je ugledal župnik mizarja, ki je peljal na vozičku rakev na pokopališče, se je napravil tudi sam; toliko da se je še utegnil pokržižati. Pred mrtvašnico je došel mizarja.

„Kako si napravil?“

„Trdno rakev; če bi se uprl človek s pleči, ne bi odrinil pokrova!“

Župnik je pogledal ježno.

„Kaj pa govoriš? Kakšne neumnosti? Saj ne bomo zagrebli živega človeka!“

Sklonil se je in je pobobnal s pestjo po pokrovu.

„No, res bi ne odrinil pokrova!... Ampak ob straneh — ali so dovolj močne deske ob straneh?“

„Kakor jeklo! Če bi se uprl s komolci, ne bi jih razmaknil!“

Župnik se je oddahnil globoko in si je obrisal z robcem čelo in lica.

„Tako naj torej spi tu notri v božjem imenu!“

Ozrl se je še enkrat na rakev in je zamrmral.

„Ampak boljše bi bilo, če bi bila lita iz železa...“

Mizar je odprl usta in je pogledal topo, toda rekel ni ničesar...

Tako počasi je mineval dan, tako leno je romalo sonce proti goram! Župnik je čakal pogrebcev, ki so se mudili, neverniki brezskrbni, po krčmah in drugih brezbožnih krajih. Vdrugič je zapel veliki zvon in župnik se je napotil proti cerkvi.

(Dalje v prihodnji številki)

„NISTE SAMI, MI SMO Z VAMI!“

Celo Jugoslavijo, vse njene republike in avtonomne pokrajine, vse njene narode in narodnosti, vse sloje prebivalstva obsegajoči val protestov zaradi protimanjšinske politike Avstrije, zaradi neizpolnjevanja državne pogodbe, zaradi neoviranega oživiljanja neonacizma, se nadaljuje. Val protestov pa je hkrati tudi mogoča manifestacija solidarnosti in bratstva podpore koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatoma v njihovem upravičenem odporu zoper diktat preštevavanja, v njihovem pravičnem boju za dosledno izpolnitev člena 7 brez slehernih pogojev in brez povezovanja z diskriminacijskimi triki ugotavljanja manjšine.

Dan za dnem se širom Jugoslavije vrstijo protestni zbori, na katerih delovni ljudje in občani ostro in odločno obsojajo brutalno ravnanje avstrijske policije s koroškimi Slovenci v Škocijanu; kjer protestirajo proti ukrepom, ki pomenijo očitno kršenje človekovih pravic, proti poskusom enostranske revizije državne

pogodbe, proti uveljavljanju dvoletne politike vlade in dvojnih meril oblasti v odnosu do manjšin na eni ter večinskega naroda na drugi strani. In opozarjajo Avstrijo, da je s svojim ravnanjem prva država v Evropi, ki zavestno krši tudi helsinško deklaracijo in s tem neodgovorno tepta načela, na katerih je zgrajena varnost in sodelovanje v povojni Evropi.

Samo tekom meseca avgusta je bilo že samo v Sloveniji blizu 200 delovnih kolektivov, ki so na zborih delavcev izglasovali protestna pisma v zvezi s položajem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji; pridružilo se jim je nadaljnjih 80 podjetij v ostalih jugoslovanskih republikah. Prav tako so protest in solidarnost izrazili v vseh družbenopolitičnih organizacijah, od krajevnih preko občinskih do republiških in zveznih ravni.

In ta široka akcija solidarnosti se nadaljuje. Povsod pa koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatoma tudi zagotavljajo: „Niste sami, mi smo z vami!“

„Prekmurci, ki živimo prav tako na narodnostno mešanem ozemlju, že vsa leta po osvoboditvi doživljamo, kako lahko več narodov živi v isti državi v prijateljsstvu in sožitju. Zato se ne moremo strinjati, da avstrijska vlada s svojim zveznim kanclerjem na čelu dopušča neonacistične in protijugoslovanske nastope peščice mračnih podob, ostankov nacizma.“

Tako je poudaril Geza Farkas na protestnem zborovanju v Murski Soboti, kjer se je zbralo okoli 4000 prebivalcev, pripadnikov obeh tamkaj živčih narodnosti — Slovencev in Madžarov, da skupaj protestirajo zaradi protimanjšinske politike v Avstriji ter izrazijo svojo solidarnost s koroškimi Slovenci in gradiščanskimi Hrvati v njihovem boju proti vsiljenemu ugotavljanju in za doseg pravic, zajamčenih v členu 7 državne pogodbe.

Poudarili so, da naj v Avstriji ogorčenih protestov jugoslovanskih narodov in narodnosti nikar ne pripisujejo „neurejenemu notranjepolitičnemu položaju“, kajti: „Naš položaj namreč sami bolje poznamo in nam ni potrebna nobena interpretacija od zunaj. Vsem cinikom in burkežem v Avstriji sporočamo, da smo danes enotni in trdni kot zmehtaj in prav zato neomajni pri naših zahtevah. Ne moremo razumeti, da bi sedaj avstrijska demokracija resnično kapitulirala pred velikonemškimi in nacističnimi silami. Boj jugoslovanske javnosti, pa tudi vse večjega dela avstrijskih demokratičnih sil zoper preštevavanje, zoper protislovenske in protijugoslovanske manifestacije, zoper skrunjenje pomnikov boja proti nacizmu — vse to pomeni hkrati tudi boj zoper ponovno prebujanje nacističnih sil v Avstriji. „Avstrija pa ne sme pozabiti, da je bila državna pogodba sklenjena prav zaradi prizadevanj demokratičnih in protinacističnih sil, ki so ji zagotovile neodvisnost in sprejem v Združene narode.“

V Kranju je boj koroških Slovencev podprlo kakih 3000 dijakov in učencev srednjih in osnovnih šol. S transparenti so izrazili svoje ogorčenje zaradi neizpolnjevanja obveznosti iz avstrijske državne pogodbe in predvsem zaradi nameravane preštevavanja manjšine. V protestnem pismu so med drugim poudarili, da se obračajo na avstrijske demokratične sile, na mladino in delovne ljudi, da s svojimi akcijami podprejo boj Slovencev in Hrvatov v Avstriji za uresničitev narodnostnih pravic.

Jasna in glasna izpoved podpore in skrbi, ki jo izražajo delovni ljudje v Sloveniji in Jugoslaviji svojim zamejskim rojakom, je tudi resolucija, ki so jo sprejeli delegati članov Zveze sindikatov in Socialistične zveze delovnega ljudstva v Mariboru. V protestni resoluciji najodločneje obsojajo ravnanje z

manjšinama v Avstriji ter poudarjajo, da gre pri tem za odkrito raznarodovalno politiko. Zahtevajo uresničevanje mednarodnih pogodb in opozarjajo na delovanje neonacističnih sil v Avstriji. Prav tako pa Avstrijo tudi opozarjajo na to, da s svojim ravnanjem krši listino o človekovih pravicah ter helsinško listino, ki jo je podpisala pred letom dni. Posebej pa obsojajo tudi nedavno ravnanje policije s Slovenci v Škocijanu.

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, ki je pred nedavnim priredilo študijske dneve „Draga 76“ na Opčinah pri Trstu, kjer so razpravljali o obče priznanih vrednotah svobode in demokracije na vseh področjih človekovega delovanja, je poudarilo, da sta ti vrednoti tudi v današnjem času še vedno teptani in s tem posredno okrnjene tudi človečanske in priznane pozitivne pravice tako posameznikov kot širših družbenih in narodnih skupnosti. V tem pogledu so

posebno prizadeti rojaki na Koroškem, ki prav v teh dneh bijejo usoden boj za svoj svoboden obstoj in razvoj, ko se odločno upirajo sklepu avstrijske vlade o preštevavanju kljub jasno izraženemu nasprotovanju celotne slovenske manjšine, ki iz jasnih razlogov odklanja pogojevanje narodnostnih pravic na podlagi preštevavanja pripadnikov narodne manjšine. „Zato udeleženci teh študijskih dni ne morejo mimo tega težkega trenutka, ki ga preživljajo koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati, ter odločno protestirajo proti krivičnim nameram avstrijskih oblasti, ki zasledujejo njihovo asimilacijo in s tem kršijo 7. člen državne pogodbe.“

Protest so izrazili tudi člani združenja borcev NOV v krajevni skupnosti Boris Kidrič v Ljubljani, ki so obsodili protimanjšinske ukrepe v Avstriji ter poudarili: „Med nami je še mnogo borcev, ki so stopili v boj proti mračnjaškim silam nacifašizma, katere so hotele zaslužiti Evropo. Borili smo se za svobodo, za spoštovanje človeka, njegovih pravic in njegovega dostojanstva. Zato smo še toliko bolj občutljivi, če premagane sile fašizma kjerkoli po svetu spet poskušajo dvigniti glavo, posebno pa še, če se te sile spravijo nad naše sonarodnjake, nad Slovence in Hrvate, ki na svojem ozemlju živijo že nad 1000 let.“

SZDL Slovenije je pred nedavnim prejela tudi naslednjo brzojavko: „Slovenci, združeni v SKUD Triglav Stuttgart, z gnevom spremljamo razvoj v zvezi s preštevanjem narodnih manjšin na Koroškem in Gradiščanskem. Izražamo solidarnost z bojem slovenske manjšine v Avstriji in ponovno obsojamo nasilne postopke avstrijske vlade.“

Na protestnem zborovanju, ki je bilo v Dravogradu, so s transparenti izpovedali: Dol z nacizmom, Avstriji, zavedajte se posledic! Člen 7 — da, mi smo z vami! Govornik je poudaril, da manjšin v zamejstvu nikdar ne bodo pustili na cedilu. V protestnem pismu, ki so ga izglasovali na zborovanju, pa so med drugim naglasili: „Delovni ljudje in občani Dravograda smo globoko ogorčeni ob dogodkih v Avstriji ter ob sprejetju zakona o preštevavanju manjšin. Ti sklepi, ki pomenijo popolno kapitulacijo pred nemškonacionalističnimi, šovinističnimi in neonacističnimi silami, jasno kažejo, da avstrijska država tudi 30 let po porazu fašizma in 21 let po podpisu državne pogodbe noče in ni sposobna izpolniti svojih obveznosti, ampak skuša enostransko revidirati državno pogodbo. Skupaj z vsemi narodi in narodnostmi Jugoslavije vsestransko podpiramo pravični boj Slovencev in Hrvatov v Avstriji za njihove pravice. Še posebno zato, ker smo njihovi rojaki in sosedi. Na vseh področjih se bomo aktivno potrudili, da njihov boj ne bo zaman.“

Manjšinsko vprašanje mora pred OZN!

Tudi v občini Ptuj so se pridružili valu protestov. Na protestnem zborovanju, kjer se je zbralo nad 5000 občanov in mladine, so izrazili solidarnost z bojem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji ter jima zagotovili odločno podporo za polno uveljavitev člena 7. Sprejeli so posebno izjavo, v kateri pravijo:

Delovni ljudje in občani občine Ptuj, zbrani na protestnem zborovanju, z veliko ogorčenostjo in iskrenimi čustvi izražamo neomejeno solidarnost slovenski in hrvaški narodnostni skupnosti v Avstriji in njenemu boju za pravice.

Najostreje protestiramo proti politiki republike Avstrije do slovenske in hrvaške manjšine, ki omejuje njune pravice in svobode ter neovirano izražanje in uresničevanje njihovih nacionalnih čustev, narodnih pravic in svobod. To je popuščanje nacionalno šovinističnim silam, ki s svojo politiko spominjajo na tiste mračnjaške sile, ki so še v nedavni preteklosti počele krvave zločine nad vsemi narodi, demokratičnimi silami in ljudmi Evrope.

Z odobravanjem sprejemamo dejavnost skupščine SFRJ in njenih organov pri vsestranski podpori koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatoma ter se hkrati pridružujemo zahtevam za takojšnjo internacionalizacijo koroškega vprašanja in sprožitev problema pred Organizacijo Združenih narodov.

„Prastrah“ se lahko spremeni v pravi strah za vse

Na nedavnem proslavljanju občinskega praznika občine Logatec je slavnostna govornica Vida Tomšič, članica predsedstva SR Slovenije, spregovorila tudi o trenutnem položaju na Koroškem in v Avstriji v zvezi z razvojem manjšinskega vprašanja.

Želim spregovoriti o stvareh, ki se sedaj dogajajo v naši soseščini, na Koroškem in v Avstriji, in glede česar izražajo narodi in narodnosti Jugoslavije in predvsem slovenski narod svoje ogorčenje v protestih in zahtevah, da avstrijska vlada končno izvede popolnoma jasno državno pogodbo ter uveljavi pravice slovenske in hrvaške manjšine do svobodnega kulturnega, gospodarskega in družbenega življenja, je dejala Vida Tomšič. Manipulacije, ki smo jim priča v sosednji Avstriji, so — kljub drugačnim besedam — uperjene k temu, da poteptajo pravice manjšin, posebej slovenske. Prav slovensko manjšino so že v dosedanjih pritiskih nanno, od katerih je eden hujši od drugega, od germanizacije, političnega in gospodarskega pritiska pa preko Hitlerjevega genocida, zdesetkali, sedaj pa so ustvarili atmosfero zapostavljanja in preganjanja pripadnikov naših narodov, s sprejetjem zakonov, po katerih bo uveljavljanje pravice manjšine povezano z neprestanim štetjem in preštevanjem.

„Vemo, da pri vseh teh mahinacijah ne gre samo za teoretska in pravna razhajanja v nacionalnem in manjšinskem vprašanju,“ je poudarila govornica. „Gre za mnogo več. V ozadju vsega tega so prav tiste sile, ki so bile poražene v drugi svetovni vojni, sile nacizma in fašizma, ki pa danes dvigajo glave in postajajo novo odkrita poslednja in najmočnejša rezerva imperialističnih, kolonialističnih in rasističnih sil v boju proti novim odnosom v svetu, proti novemu sožitju, ki naj bi bilo zasnovano in prežeto s pravicami narodov in s pravicami delavcev. Naši ogorčeni protesti proti poskusom izničenja naše manjšine niso protesti proti Avstrijcem, proti Nemcem kot narodom. To so protesti, ki želijo prebuditi demokratične sile med njimi v še večjem številu kot doslej, da bi se pravočasno zavedali starega strahotno plačnega nauka iz Münchna, da popuščanje fašizmu in nacizmu pripelje samo k njegovemu divjanju, k pritiskom in preganjanju vseh naprednih ljudi, tudi vseh tistih, ki danes rast takšnih temnih sil dopuščajo. Če danes še kdo v Avstriji misli, da se jih usoda Slovencev in Hrvatov v njihovi deželi ne tiče zato, ker so pač manjšina in da je v sporazumu treh strank obsežna kapitulacija pred neofašizmom državniška poteza, potem bodo žal mogoče prepozno ugotovili, da so sami podpirali sumljivo enotnost, združevanje in krepitev sil, ki bodo že jutri poskušale jemati človečanske pravice vsem Avstrijcem, se združevati v evropsko in svetovno reakcijo proti napredku človeštva.“

Ni slučajno, da se ob vsem tem utrne marsikomu pri nas misel o podobni kvaliteti sedanjega preganjanja naše manjšine, kot je preganjanje črnke „večine“ v Južni Afriki, je dejala Vida Tomšič. Čeprav gre za druge zunanje oblike zatiranja, čeprav gre za druga številčna razmerja, vendar gre v bistvu za odnos večine ali pa privilegirane do zob oborožene bele manjšine, ki hoče z bolj ali manj zakritimi sredstvi ohranjati svoje privilegije in svojo nadvlado nad ljudmi drugega jezika, drugo barvo kože.

„Boj proti vsakršni diskriminaciji po barvi kože, jeziku, spolu, boji proti rasistični diskriminaciji, kamor po mednarodni konvenciji spada tudi diskriminacija narodnih in etničnih skupin, je temeljna obveznost vse OZN in vsake njene članice, obveznost, ki so jo v svoje temeljne listine zapisali Združeni narodi, ko je človeštvo izšlo iz strahot druge svetovne vojne.“

Kljub temu, da kri že teče danes v mnogih delih sveta, je vendarle mnogo znakov za možnost, da bi s skupnimi napor človeštvo krenilo v svetlejšo dni, je menila govornica in opozorila med drugim tudi na rast gibanja neuvrčenih ter na sprejem helsinške deklaracije o varnosti in sodelovanju v Evropi. Dejala je, da je Jugoslavija v svojih naporih izjemno mnogo doprinesla k takim sklepom, ne le k sestavljanju besedila helsinške listine, ampak tudi v dokazovanju svoje dobre volje za dobrososedske odnose, „toda ne za ceno popuščanja glede temeljnih načel suverenosti in človekovih pravic“. Posebej je omenila sporazum z Italijo, s katerim je bila odpravljena dolgo trajajoča kriza v odnosih med obema državama. Ugotovila je, da je bil sporazum mogoč takrat, ko so sile reakcije in fašizma v Italiji bile potisnjene v defenzivo, od napredovanja demokratičnih sil v italijanski družbi. Potem pa je glede razvoja v Avstriji poudarila:

„V Avstriji pa danes žal vidimo, da prihaja do obratnega toka. Sile napredka se priklanjajo, oportunistično pripogibajo hrbet pred nasilnimi silami veleniške fašistične reakcije, ki jih vsi poznajo čeprav se skrivajo za nekaterimi domoljubnimi nacionalističnimi frazami. Vemo, da konec koncev nam, ki smo se tukaj tisočletja bojevali za svoj obstoj, tudi faza takšnega pritiska ne more uničiti naše žive sile, toda strah mora biti vse napredne ljudi v Avstriji in pri nas pred slepoto tistih krogov v avstrijski družbi, ki smo od njih pričakovali, da bodo iz preteklosti potegnili popolnoma drugačne zaključke, da ne bodo iskali volilnih glasov in aplavzov med tistimi krogi, ki danes nastopajo s pritiski in demagoškimi zavajanjem ljudi s prastrahom, ki pa se jutri lahko spremeni v grožnjo svobodi in miru v tem delu sveta, v pravi strah za vse in tudi za Nemce same.“

Rozalsko žegnanje
ali politična agitacija?

Minulo nedeljo je bila Podjuna v znamenju tradicionalnega Rozalskega žeganja in starodavnega romanja k sv. Hemi. Okoli 4000 ljudi od blizu in daleč se je zbralo; dan je potekal najprej ob cerkvenih opravilih, potem pa ob najrazličnejših ljudskih veselich in zabavah.

Globaška občina je to priložnost izkoristila za blagoslovitev novega gasilskega vozila. Na prireditvi je poleg župana Alberta Sadjaka, ki je spregovoril v obeh deželnih jezikih, ter poveljnika gasilcev Simona Harricha povzel besedo tudi deželni glavar Leopold Wagner. V navzočnosti nekaj sto ljudi — ostali so bili tisti čas na drugem koncu gore — je zavzel stališče k aktualnim vprašanjem sožitja obeh narodov v deželi, zlasti pa se je trudil, da bi svoje poslu-

šalce prepričal o „vzornosti“ tako imenovanega zakona o narodnostnih skupinah (več o tem v posebnem članku na 2. strani — op. ured.).

Med domačini, ki jim je dan Rozalskega žeganja poseben dogodek v letu, je bilo slišati besede zgražanja, ker je bila tudi ta priložnost izrabljena za precej prozorno in prav nič prepričljivo agitacijo. Predvsem pa je bilo slišati mnenje, da ne more govoriti o mirnem sožitju, kadar hkrati zagovarja vnašanje narodnostne mržnje, potem posebnega preštevanja, kakor je tudi mnogo bolj potrebno in važno ustvariti pogoje za tako sožitje danes, kot pa z izkopavanji odkrivati dokaze skupne naselitve v davni preteklosti. Kajti živo ljudstvo je več vredno kot najbolj dragocene izkopanine.

SLOVENSKE ODDAJE
RADIA CELOVEC

SOBOTA, 25. 9.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 26. 9.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 27. 9.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Slovenski solisti pojo operne arije.

TOREK, 28. 9.: 9.30 Narodno-zabavni zvoki — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 29. 9.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kronika vasi Blato.

ČETRTEK, 30. 9.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Revija koroških zborov — Aktualna znanost: Mikrokirurgija — novi medicinski čudeži.

PETEK, 1. 10.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Kar po domače.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 25. 9.: 15.20 I me mi je Niki — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Black Beauty — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Na tekočem traku — 21.50 Šport — 22.10 Kriminalka — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 26. 9.: 15.45 Doživetja na Sacramentu — 17.00 Miška cirkusa Samsalik — 17.20 Reka in morje — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub senlorjev — 18.30 Poj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Krotka žena — 21.45 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 27. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Orientirano gospodinjstvo — 10.00 Angleščina — 10.30 Doživetja na Sacramentu — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V krajstvu divjih živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.50 Ceste San Franciska — 21.40 Poročila in šport.

TOREK, 28. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Uvod v miselnost fizike — 10.00 Gmota in prostor — 10.30 Kriminalka — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Spannagl & sin — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Cesarska in kraljevska vojaška glasba — 21.05 Med potjo — 21.50 Hiša na Eaton Place — 22.35 Poročila in šport.

SREDA, 29. 9.: 9.00 Rdeči avtobus — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Šolska oddaja — 17.00 Čudežno zdravljenje — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Diana — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Tiralica — 20.45 Panorama — 21.30 Poročila in šport.

ČETRTEK, 30. 9.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Poštena prodaja — 10.00 Kaj bi lahko postal? — 10.30 Arrividerci, baby! — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Rumena karavana — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Così fan tutte — 22.35 Poročila in šport.

PETEK, 1. 10.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Pod črtnimi šotori — 10.00 5000 let

Odprto pismo

Društva slovenskih pisateljev
kanclerju dr. Brunu Kreiskemu

Društvo slovenskih pisateljev v Ljubljani je naslovlilo na avstrijskega zveznega kanclerja dr. Bruna Kreiskega naslednje

ODPRTO PISMO:

Spoštovani gospod zvezni kancler, obračamo se na Vas kot na najvplivnejšega politika republike Avstrije s prošnjo, da posredujete v zadevi, ki je po našem mnenju zelo pomembna za dobro sožitje med dvema sosednima narodoma in za dobre odnose med Avstrijo in Jugoslavijo.

Slovenski pisatelji smo v skrbi za kulturno življenje slovenske manjšine na Koroškem v javnem pismu pozvali ljubljansko televizijo, naj s postavitvijo potrebnih oddajnikov na Karavankah omogoči koroškim Slovincem v Avstriji sprejemanje televizijskega sporeda v slovenskem jeziku. Dobili smo javen odgovor, da to ni mogoče, ker avstrijska stran ne izda privolitve za postavitve dveh v ta namen potrebnih oddajnikov v jugoslovansko-avstrijskem mejnem območju na Karavankah, čeprav so predložene ustrezne tehnične rešitve, ki bi zagotovile, da ta dva oddajnika ne bi motila oddaj avstrijske televizije. Ker so torej tehnični problemi rešeni, ne bi radi verjeli, da so vzroki za zavlačevanje na avstrijski strani politične narave.

Najbrž Vam je znano, da so oddaje avstrijske televizije vidne v dobrih delih republike Slovenije. Menimo, da je to koristno za boljše medsebojno spoznavanje sosednih narodov. Hkrati pa smo prepričani, da bi temu plemenitemu smotru prav tako koristili oddajniki, ki bi posredovali slovenski TV spored na avstrijsko ozemlje. Lep vzor za to vidimo na Južnem Tirolskem.

Ne da bi posebej navajali helsinške sklepe, ki pripisujejo pomembno kulturno-posredovalno funkcijo narodnim manjšinam, in bilateralno kulturno konvencijo med Avstrijo in Jugoslavijo, ki namenja posebno mesto pospeševanju televizije, se kot soustvarjalci slovenske in evropske kulture zavzemamo za boljše, čvrstejše, bolj odprto sodelovanje med narodi tega dela sveta. V prepričanju, da imajo moderna komunikacijska sredstva, zlasti pa televizija, pri tem pomembno vlogo, Vas, gospod zvezni kancler, prosimo, da se zavzame za pozitivno rešitev te zadeve.

S spoštovanjem!

Društvo slovenskih pisateljev

egipčanske umetnosti — 10.30 Melodramatična kriminalistična zgodba — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Kuharski umetnik med seboj — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kung Fu (3) — 20.55 Kar si podedoval od očetov — 21.55 Trije mušketirji — 23.30 Poročila in šport.

JUGOSLAVIJA

NEDELJA, 26. 9.: 8.50 Poročila — 8.55 Za nedeljsko dobro jutro — 9.30 625 — 10.00 Lepi striček — 10.45 Otroška matineja — 11.25 Mozaik — 11.30 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — Nedeljsko popoldne —

16.00 Montana — 17.15 Okrogli svet — 17.40 Poročila — 17.45 Košarka — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Beograjske povesti — 21.00 Skrivnosti Jadrana — 21.30 Športni pregled — 22.05 Dnevnik.

PONEDELJEK, 27. 9.: 8.10 Šolska oddaja — 17.15 Nori besednjak — 17.30 Žuželke — 17.55 Obzornik — 18.10 Psihologija dela — 18.30 Mozaik — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 Dnevnik — 20.00 Otroci sonca — 22.00 Mozaik kratkega filma.

TOREK, 28. 9.: 8.00 Šolska oddaja — 16.35 Kmetijska oddaja — 17.20 Zapojte z nami — 17.35 Catch Kandy — 18.00 Obzornik — 18.15 Ne prezrite — 18.45 Narodna glasba — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodna obzorja — 21.00 Pustolovski Simplicissimus — 21.55 Dnevnik.

Železniška nesreča pri Ljubljani

V ponedeljek 20. septembra se je blizu Ljubljane v 15 km oddaljenem Preserju na železniški progi Ljubljana—Postojna—Trst primerila strašna železniška nesreča, ki je zahtevala 18 smrtnih žrtev in 45 ranjenih.

Nesreča se je pripetila jutraj. Strojevodja vlaka Orient-ekspres, ki vozi na progi med Beogradom in Parizom, je zaradi izredno goste

megle prezrl ustavno znamenje (signal), tako da se je s polno brzino zaletel v nasprotni lokalni vlak, ki vozi na progi Postojna—Ljubljana.

Posledica trčenja obeh vlakov je bila strašna. V gosti megli so na progi ležala trupla in iz razbitih vagonov so se slišali obupni klici ranjencev na pomoč. Med smrtnimi žrtvami je bilo precej otrok, ki se vozijo v šolo v bližnjo Ljubljano. Reševanje žrtev in odstranjevanje razbitin je trajalo do večera.

Za kraj Preserje, ki se nahaja sredi Ljubljanskega barja, je značilno, da se tam zlasti sedaj v jeseni izredno rada zadržuje gosta megla. V bodoče bo treba vsekakor tej zahrblni nevarnosti posvetiti več pažnje z ustreznimi ukrepi, ki naj bi preprečili podobne nesreče.

ŠPORTNI VESTNIK

ŠPORTNI VESTNIK

● SLOVENSKE ATLETSKE KLUBE
S POMOČJO SODNIKA
PORAŽEN

SAK je imel v soboto na igrišču ob Košatovi cesti v gosteh enajsterico Maria Rojach-a. Vsekakor so prijatelji slovenskega moštva pričakovali da bo SAK tudi v tem spopadu iztržil vsaj eno točko, saj so se naši fantje v prejšnjih igrah izvrstno odrezali. Toda igralci, kakor tudi navijači so tokrat napravili račun brez sodnika. Sodnik Rupitsch, kakor se piše ta častivredni gospod je praktično sam premagal našo enajsterico. Vsekakor je videl prekrške samo na strani slovenskega moštva in kot krono svojega razsojanja prisodil nasprotniku še enajstmetrovko (62. min.) in s tem zlomil v slovenskih nogometnih up, da ostanejo tudi tokrat neporaženi. Razburjenje navijačev je bilo ob taki pristranosti popolnoma razumljivo.

Sedaj pa še k športni strani, ki pa pravzaprav po zaslugi Rupitscha nič ni imela s športom skupnega. Kmalu se je pokazalo, da obramba SAK-ja to soboto ni bila v najboljši formi. Pa tudi napadi naših nogometašev so bili tokrat bolj zmedeni kakor pa uspešni. Napadalcji slovenskega moštva so sicer imeli nekaj zelo lepih priložnosti, da zabijejo gol, toda niso jih znali izkoristiti, mnogokrat pa jih je ustavila pri njihovih napadih tudi piščalka sodnika, ki se je tokrat zdela, da je vinjena. V odlični formi

pa se še nadalje nahaja vratar SAK-ja, Beton, ki je tudi tokrat odlično branil svoja vrata. Treba pa je omeniti še Marjana Pandla, ter Polanška, ki sta tokrat izvrstno zaigrala. Obisk igre je bil še kar zadovoljiv.

Vsekakor nogometna zveza ne more več preko dejstva, da ima v ekipi

P O Z O R !

Nedelja 26. 9. 1976
SAK I : Klopinj ob 15.45 uri v Kamnu
SAK II : Klopinj II ob 10. uri na igrišču v Srejah
SAK mladinci : VST mladinci ob 10.45 uri v Velikovcu

Prijatelji nogometa
prisrčno vabljeni!

sodnikov nekaj takšnih, ki bi okolju bolj koristili, če bi šli na trenerski tečaj ali pa k psihiatru, kot pa sodit prvenstvene igre.

SAK je igral z naslednjo enajsterico: Beton; Prušnik, Lampichler, Hribar, Pandl J., H. Wieser, Gustl Zablatnik, Marjan Pandl; Tratar, Hobel, Polanšek.

Rezervna ekipa SAK-ja je zmagala:

Drugo moštvo Slovenskega atletskega kluba je imelo v gosteh rezerv-

no reprezentanco Maria Rojach-a, in zasluženobilo igro z rezultatom 5:1 (2:1). Slovensko moštvo je imelo stalno premoč, gledalci so videli nekaj izvrstnih potez in bili priča lepih golov.

Za SAK II so bili uspešni: Blajs K. (2), Wakounig M., Velik in Pandl F.

● MLADINCI SAK-JA ŠE NA-
PREJ BREZ USPEHA

Mladinci Slovenskega atletskega kluba so se pomerili na Košatovem igrišču s sovrstniki KAC-a in tekmo zgubili s rezultatom 4:0 (3:0). Naši fantje so bili telesno vsekakor šibkejši kot pa nasprotnik. V drugem polčasu so naši mladinci zaigrali bolj zadovoljivo in niso delali več tistih napak, ki so omogočile nasprotniku v prvem polčasu naskok treh golov. Sodnik je sodil vsekakor objektivno. Najboljši igralec slovenskih mladincev je bil Marjan Velik.

● SELE : ŠKOFIJI DVOR 4:1

Selski nogometaši so se ponovno pokazali z najboljšimi strani in odpravili tokrat enajsterico iz Škofjeje dvora s 4:1. Moštvo se nahaja trenutno v izvrstni formi in zaradi tega ni presenetljivo, da zaseda začasno drugo mesto na lestvici za enajsterico Bistrice v R. in to z istim izkupičkom točk, kot vodeča ekipa Bistrice.

„MARTIN KAČUR“
SPET NA KOROŠKEM

Na povabilo KKZ bo spet gostovalo na Koroškem Primorsko dramsko gledališče s Cankarjevo dramo Martin Kačur v priredbi Janeza Povšeta.

Predstave, ki jih prirejajo krajevna prosvetna društva bodo:

v petek 1. oktobra 1976 ob 19.30 uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu

v soboto 2. oktobra 1976 ob 20. uri v farni dvorani v Škocljanu

v nedeljo 3. oktobra 1976 ob 10.30 uri v farni dvorani v Pliberku

Prisrčno vabljeni!

ŠTIRJE MUZIKANTJE

Na povabilo KKZ bo gostovalo na Koroškem Primorsko dramsko gledališče z mladinsko veseloigro Miroslava Košutarja Štirje muzikantje.

Predstave, ki jih prirejajo krajevna prosvetna društva bodo:

v petek 1. oktobra 1976 ob 14. uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu

v soboto 2. oktobra 1976 ob 13. uri v farni dvorani v Selah

v nedeljo 3. oktobra 1976 ob 10.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli

v nedeljo 3. oktobra 1976 ob 14.30 uri v farni dvorani v Šmihelu pri Pliberku

Prisrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.